κόκκινες σελίδες

τεύχος 0.1

Η επαναστατική απειλή της εργατικής τάξης στις αρχές του 20ου αιώνα

λέσχη

κόκκινες σελίδες

τεύχος 0.1

Το τεύχος 0.1 των *κόκκινων σελίδων*
εκδόθηκε στην Αθήνα τον Σεπτέμβριο του 2013
από την *Λέσχη Κατασκόπων του 21ου Αιώνα*
με την τεχνική υποστήριξη της *κολλεκτίβας 03*03*

Η *Λέσχη Κατασκόπων του 21ου Αιώνα*
είναι ένα αυτόνομο εγχείρημα Μνήμης, Τεκμηρίωσης και Εκδόσεων
προς όφελος κινηματικών σκοπών.
Ξεκίνησε το 1999
για να συγκεντρώσει, να καταγράψει και να ταξινομήσει
έντυπο και οπτικοακουστικό υλικό.
Παράλληλα έχει δημιουργήσει μεγάλη δανειστική βιβλιοθήκη
θεωρητικών, ιστορικών και πολιτικών βιβλίων.
Η διαχείριση του υλικού γίνεται απ' την πολιτική συνέλευση της Λέσχης
στη βάση συγκεκριμένων και αυστηρών κανόνων και αρχών.

Το αρχείο και το info / βιβλιοπωλείο της Λέσχης
είναι ανοικτά στους / στις ενδιαφερόμενους / ες
Πέμπτη 15.30 έως 19.00 και Σάββατο 12.00 έως 16.00
στην κατάληψη Φυλής και Φερρών 30.

Περιεχόμενα:

Εισαγωγικό σημείωμα

Όταν ξεκινήσαμε τον σχεδιασμό της σειράς των *κόκκινων σελίδων* πριν ένα περίπου χρόνο, τοποθετήσαμε τη χρονική αφετηρία της εξιστόρησης στις δεκαετίες του '60 και του '70. Τόσο σχετικά με τους εργατικούς / ταξικούς αγώνες εκείνης της τόσο κρίσιμης περιόδου, όσο και σε σχέση με την απάντηση των αφεντικών σ' εκείνες τις μαζικές και δυναμικές αρνήσεις: την εκκίνηση μιας ακόμα γενικής καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης, που συνεχίζεται ως τις μέρες μας, είτε μέσω της τωρινής φάσης της "κρίσης" είτε μέσω της "διαχείρισης" αυτής της φάσης.

Τα τέσσερα πρώτα τεύχη των *κόκκινων σελίδων* εκδόθηκαν τον περασμένο Δεκέμβρη, σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό. Όμως προχωρώντας τις επεξεργασίες για τα επόμενα τεύχη διαπιστώσαμε κάτι που αγνοούσαμε: εάν επρόκειτο να αναλύσουμε τα χαρακτηριστικά του νεοφιλελευθερισμού (που αποτέλεσε και αποτελεί βασικό στοιχείο της τωρινής κρίσης / αναδιάρθρωσης) θα έπρεπε να γυρίσουμε χρονικά πίσω, στη δεκαετία του 1930, όταν αυτά τα χαρακτηριστικά άρχισαν να διαμορφώνονται στην μεγαλύτερη καθαρότητά τους, σε θεωρητικό επίπεδο, μεταξύ ορισμένων ευρωπαίων (κατά κύριο λόγο) οικονομολόγων, που τότε (την δεκαετία του 1930) ήταν μάλλον περιθωριακοί, όμως έμελλε μερικές δεκαετίες αργότερα (προς τα τέλη της δεκαετίας του '70) να γίνουν mainstream.

Και δεν ήταν απαραίτητη μια τέτοια αναδρομή νωρίτερα απ' το χρονικό σημείο που είχαμε ορίσει σαν αφετηρία των *κόκκινων σελίδων* για λόγους ιστορικής ακρίβειας. Όσο περισσότερο ανακαλύπταμε τις ρίζες του νεοφιλελευθερισμού, τόσο απαραίτητη ήταν η έστω και συνοπτική ανάδειξή τους και για σοβαρούς πολιτικούς λόγους, πάντα απ' τη δική μας, την εργατική σκοπιά. Γιατί η διαμόρφωση των βασικών θέσεων και κατευθύνσεων του νεοφιλελευθερισμού στα '30s ήταν ένα είδος "απάντησης" (ακόμα και *αγανακτισμένης* απάντησης) στον Κεϋνσιανισμό και στον

(με διάφορες μορφές) "κρατικό σχεδιασμό" που καθιερωνόταν τότε στις καπιταλιστικές διαδικασίες.

Απάντηση λοιπόν στην *αλλαγή παραδείγματος* καπιταλιστικής οργάνωσης που θεμελιώθηκε στα '30s και επεκτάθηκε / γενικεύτηκε (αφού ενδιάμεσα ο Β παγκόσμιος πόλεμος εξασφάλισε τις υλικές και ιδεολογικές προϋποθέσεις): έτσι θα γεννηθεί ο νεοφιλελευθερισμός, αρχικά σαν μια πεισματάρα αίρεση στην τότε καινούργια οικονομολογική σοφία που τοποθετούσε το κράτος στο τιμόνι της γενικής καπιταλιστικής διαχείρισης (ένα νέο δόγμα του οποίου ο Κέυνς ήταν η πιο εμβληματική αν και όχι η μοναδική φιγούρα). Όμως και ο Κεϋνσιανισμός (όπως και όλες οι παραλλαγές του κρατισμού, ολοκληρωτικές ή δημοκρατικές) με τη σειρά τους ήταν μια πολιτικο-οικονομική απάντηση στις απειλές αυτού του τέρατος που λέγεται εργατική τάξη! Απειλές που στα '20s (ακόμα και στις αρχές των '30s, όταν η τότε παγκόσμια καπιταλιστική κρίση είχε προκαλέσει ισχυρές αμφιβολίες για την βιώσιμότητα του καπιταλισμού σα συστήματος οργάνωσης και εκμετάλλευσης της εργασίας) ήταν συχνά αληθινά επαναστατικές.

Να λοιπόν που για να πετύχουμε μια σωστή γενεαλογική εξιστόρηση και ανάλυση της παρούσας φάσης του καπιταλισμού θα έπρεπε να γυρίσουμε σχεδόν έναν αιώνα πίσω, οπωσδήποτε 4 ή 5 δεκαετίες πίσω από εκεί που αρχικά είχαμε θεωρήσει αναγκαίο και χρήσιμο. Να που για να αναδείξουμε την ιστορική διαλεκτική και τις τωρινές φάσεις της θα έπρεπε να κάνουμε ένα βαθύτερο (στον 20ο αιώνα) flash back.

Έτσι, υποχρεωτικά, θα αριθμήσουμε αυτά τα τρία τεύχη των *κόκκινων σελίδων* που καταπιάνονται με τα '20s και τα '30s τόσο των προλετάριων όσο και των αφεντικών (συμπεριλαμβανομένων των ειδικών τους) με νούμερα μικρότερα του (νο) 1: 0.1, 0.2, 0.3. Ελπίζουμε ότι είναι συγχωρητέα αυτή η ακαταστασία της αρίθμησης των *κόκκινων σελίδων*.

Ένα (μεγάλο) μέρος του υλικού που ακολουθεί (απ' τα τεύχη 0.1 και 0.2) πρωτοπαρουσιάστηκε απ' την ομάδα "σπάταλοι" τον Οκτώβρη του 2005, σε μια έκδοση υπό τον γενικό τίτλο: *1917 - 1945, Κεϋνσιανισμός, κεφάλαιο, κράτος και ταξικός ανταγωνισμός: απ' την Οκτωβριανή Επανάσταση στο ΔΝΤ.* Υπάρχουν οι ενδεικτικές αναφορές όπου χρειάζεται. Το υπόλοιπο υλικό (προσθήκες και το τεύχος 0.3) δημοσιεύεται για πρώτη φορά.

Οι αναφορές στους αγώνες των '20s ΔΕΝ είναι πλήρεις, και ούτε θα πρέπει να θεωρηθούν τέτοιες. Δεν καταγράφουν το σύνολο των εργατικών αγώνων και των επαναστατικών εκρήξεων στον αναπτυγμένο τότε καπιταλιστικό κόσμο. Έχουν κυρίως ενδεικτική χρησιμότητα, για τη κατάσταση στην οποία βρισκόταν παγκόσμια η εργατική τάξη (ειδικά μετά την νικηφόρα επανάσταση των μπολσεβίκων στη ρωσία)· άρα για την κατάσταση στην οποία βρίσκονταν και τα αφεντικά, πριν αλλά και μετά το ξέσπασμα της παγκόσμιας κρίσης του 1929.

zipo

Διαδήλωση ρώσων στρατιωτών τον Φλεβάρη του 1917

Εργάτριες ρωσικών υφαντουργίων διαδηλώνουν στο Πέτρογκραντ τον Μάρτη του 1917

Η επανάσταση στη Γερμανία (1918 - 1919)

Η επανάσταση στη Γερμανία (με πιο πυκνή και έντονη περίοδο το διάστημα απ' τον Νοέμβρη του 1918 ως το καλοκαίρι του 1919) αποδίδεται, όπως ανάλογα η επανάσταση στη Ρωσία τον Οκτώβρη του 1917, στην ατέλειωτη αιματοχυσία του Α παγκόσμιου πολέμου. Πράγματι, η εμπειρία εκείνου του πολέμου που ήταν μακράν ο πιο ανθρωποφάγος που μπορούσαν οι τότε γενιές να έχουν ζήσει ποτέ ή να θυμούνται, απ' τη μια μεριά ριζοσπαστικοποίησε χιλιάδες εργάτες και αγρότες που, σαν φαντάροι, σάπιζαν (όταν δεν πέθαιναν) στα χαρακώματα· κι απ' την άλλη τους έδωσε την υλική δυνατότητα ένοπλων εξεγέρσεων μεγάλης κλίμακας: τα όπλα, και την τέχνη του πολέμου.

Όμως αυτά δεν αποδείχθηκαν αρκετά ούτε στην γερμανική επανάσταση ούτε σε άλλες που έγιναν τα ίδια χρόνια σε άλλα κράτη της κεντρικής ευρώπης. Είτε οι πολιτικές οργανώσεις τους δεν ήταν έτοιμες να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τις μανούβρες και τους ελιγμούς των αντιπάλων τους, είτε ο επαναστατικός ενθουσιασμός συσκότιζε σε κρίσιμες στιγμές την αναγκαία τακτική, οι επαναστάσεις στην κεντρική ευρώπη - με πιο έντονη εκείνη στη γερμανία - έγιναν περισσότερο ένα απειλητικό φάντασμα που πλανιόταν πάνω απ' τις αστικές τάξεις τις επόμενες δεκαετίες παρά το αναμενόμενο (απ' τους επαναστάτες σ' όλη την ευρώπη) τέλος της αστικής και καπιταλιστικής εξουσίας.

Για να πνιγεί στο αίμα η επανάσταση στη γερμανία χρειαζόταν σε κεντρικό ρόλο και το τότε σοσιαλιστικό κόμμα. Όντας το μεγαλύτερο απ' τα εργατικά κόμματα στην ευρώπη της περιόδου πριν τον Α παγκόσμιο πόλεμο, και το μεγαλύτερο απ' όλα τα κόμματα στη γερμανία[1], είχε μεγάλο κύρος· παρότι, τις παραμονές και στη διάρκεια του πολέμου είχε προδώσει καθαρά την ως τότε βασική θέση των εργατικών κομμάτων της Β Διεθνούς εναντίον των ιμπεριαλιστικών πολέμων, θέση μετατροπής τέτοιων πολέμων σε εργατικούς / επαναστατικούς. Όπως το SPD έσωσε την κήρυξη του πολέμου εκ μέρους της αυτοκρατορικής γερμανίας το 1914, έτσι μετά το τέλος του και την ήττα διέσωσε την ομαλή μετατροπή του καθεστώτος σε (αστική) δημοκρατία. Για να γίνει το πρώτο έπρεπε εκατομμύρια νεαρών εργατών και αγροτών να γίνουν "κρέας για κανόνια". Για να γίνει το δεύτερο έπρεπε οι επαναστατημένοι επιζήσαντες του πολέμου να εξοντωθούν από "ένοπλα σώματα εθελοντών" (*Freikorps*) που, αντικαθιστώντας τον ανυπάκουο (και σε μεγάλο βαθμό επαναστατημένο στρατό), ανέλαβαν απ' τις αρχές του 1919 να επιβάλλουν την τάξη.

Η επιτυχημένη, διαρκούντος του πολέμου στο "ανατολικό μέτωπο", επανάσταση των μπολσεβίκων τον Οκτώβρη του 1917 και η συμφωνία λήξης του πολέμου μεταξύ Γερμανίας και επαναστατικής Ρωσίας στις αρχές του Μάρτη του 1918 (συμφωνία του Brest - Litovsk) έγιναν ένα διπλό *παράδειγμα* για εκατοντάδες χιλιάδες γερμανούς στρατιώτες. Για το γερμανικό επιτελείο το πράγμα ήταν διαφορετικό: απαλλαγμένο απ' το ένα μέτωπο θα μετέφερε τον στρατό του στο άλλο, ελπίζοντας σε οριστική νίκη ή έστω σημαντική βελτίωση των θέσεών του, πριν οι Ηνωμένες Πολιτείες μπουν κανονικά στον πόλεμο. Δεν ήταν, λοιπόν, καθόλου τυχαίο που η

πρώτη μεγάλη επαναστατική σπίθα που έμελλε να γίνει φωτιά σ' ολόκληρη την γερμανική επικράτεια τους επόμενους μήνες, άναψε στις 28 Οκτώβρη του 1918, στο ναύσταθμο του Κιέλου, όταν δόθηκε απ' το γερμανικό επιτελείο εντολή για προετοιμασίες πολεμικής εξόδου και αναμέτρησης με το αγγλικό ναυτικό στη βόρεια θάλασσα. Οι ναύτες δεν σκόπευαν να συνεχίσουν να πολεμούν. Τη νύχτα της 29ης προς την 30 Οκτώβρη ένα μέρος του πληρώματος δύο φρεγατών που βρίσκονταν εν πλω αρνήθηκαν να υπακούσουν σε εντολές και έκαναν ορισμένες ζημιές στα πλοία ώστε να τα αναγκάσουν να επιστρέψουν στις βάσεις τους. Αυτοί οι πρώτοι αντάρτες δεν ήταν πολλοί και δέθηκαν - αλλά τα πλοία αναγκάστηκαν να γυρίσουν στο Κίελο.

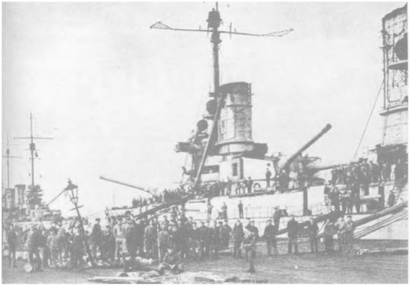
Τα νέα κυκλοφόρησαν και στους υπόλοιπους ναύτες. Το βράδυ της 1ης Νοέμβρη συναντήθηκαν στα γραφεία των συνδικάτων 250 ναύτες, και κατέληξαν στην απαίτηση να απελευθερωθούν οι αντάρτες των Thuringen και Helgoland. Η αστυνομία έκλεισε τα γραφεία την επόμενη ημέρα, αλλά στις 2 Νοέμβρη συγκεντρώθηκαν απ' έξω πολλοί περισσότεροι. Στις 3 Νοέμβρη ήταν αρκετές χιλιάδες, και τα αιτήματα είχαν εμπλουτιστεί. Όχι μόνο απελευθέρωση των κρατούμενων, αλλά και *ειρήνη και ψωμί*. Εννοώντας στα σοβαρά τις απαιτήσεις τους αυτές οι χιλιάδες στασιαστών ουσιαστικά ναυτικών, ξεκίνησαν διαδήλωση προς τις στρατιωτικές φυλακές. Για να τους σταματήσει η ναυτική αστυνομία άρχισε να πυροβολεί στο ψαχνό: 7 δολοφονήθηκαν και 29 τραυματίστηκαν σοβαρά.

Το λάδι στη φωτιά είχε ριχτεί. Στις 4 Νοέμβρη μεγάλες ομάδες στασιαστών κινούνταν σε διάφορα σημεία του Κιέλου, ενώ οι στρατιώτες ενός μεγάλου στρατοπέδου στα βόρεια περίχωρα του Κιέλου στασίασαν επίσης. Κλήθηκε στρατός από άλλα σημεία της περιοχής, για να καταστείλει την εξέγερση, όμως ένα μεγάλο μέρος κι αυτών ενώθηκε με τους εξεγερμένους. Το βράδυ της 4 Νοέμβρη το Κίελο βρισκόταν de facto υπό τον έλεγχο 40.000 εξεγερμένων ναυτών, στρατιωτών και εργατών, ενώ δυο μέρες μετά το ίδιο θα συνέβαινε στο Wilhelmshaven.

Εκείνη την ημέρα, αντιπροσωπείες των εξεγερμένων ναυτών ξεκίνησαν για όλες τις μεγάλες πόλεις της γερμανίας. Στις 7 Νοέμβρη οι επαναστάτες είχαν υπό τον έλεγχο τους όλες τις μεγάλες παράκτιες πόλεις και επιπλέον το Αννόβερο, το Μπραουνσβάικ, την Φραγκφούρτη το Μέιν και το Μόναχο. Στο Μόναχο ένα "συμβούλιο στρατιωτών και εργατών" ανάγκασε τον (τελευταίο) βασιλιά της Βαυαρίας να παραιτηθεί. Η Βαυαρία ανακηρύχθηκε "σοβιετική - δηλαδή συμβουλιακή - δημοκρατία".

Τις επόμενες ημέρες όλοι οι βασιλιάδες και πρίγκηπες (τοπικοι ηγεμόνες των γερμανικών κρατιδίων) είχαν καθαιρεθεί από επαναστατικά συμβούλια. Τα μέλη αυτών των συμβουλίων ήταν, κυρίως, μέλη του SPD και της εξ αριστερών διάσπασής του το 1917, του USPD (στο οποίο συμμετείχαν και οι σπαρτακιστές). Τα βασικά αιτήματά τους, τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, ήταν υπέρ της δημοκρατίας, της ειρήνης και ενάντια στον μιλιταρισμό.

Την περίοδο που ξεκινούσε αυτή η εξέγερση, δηλαδή τον Οκτώβρη και το Νοέμβρη του 1919, που έμοιαζε να έχει την υποστήριξη της κομματικής ιεραρχίας του SPD, αυτή η ιεραρχία βρισκόταν σε διαπραγματεύσεις με τον στρατό και τα αστικά κόμματα, για την ομαλή και υπό έλεγχο μεταπολεμική μετατροπή του καθε-

Οι εξεγερμένοι ναύτες στο ναύσταθμο της Wilhemshaven

Το συμβούλιο ναυτών του καταδρομικού Prince Regent Luitpold

Διαδήλωση επαναστατών στην Wilhemshaven στις 6 Νοέμβρη του 1918

Πανηγυρισμοί στο Μόναχο για την ανακήρυξη της Συμβουλιακής Δημοκρατίας στη Βαυαρία, 8 Νοέμβρη 1918

στώτος από "αυτοκρατορική δημοκρατία" σε κανονική αστική. Η υπό διαμόρφωση συμφωνία προέβλεπε εκλογές το γρηγορότερο για εθνική συνέλευση που θα διαμόρφωνε το νέο σύνταγμα· και, φυσικά, παρότι πολλά μέλη του SPD συμμετείχαν στα καινούργια "συμβούλια εργατών και στρατιωτών", πουθενά δεν προβλεπόταν *η εξουσία αυτών των συμβουλίων!* Ο γραμματέας του SPD Ebert το είχε δηλώσει καθαρά στις 7 Νοέμβρη:

... Εάν ο Kaiser δεν υποχωρήσει, η κοινωνική επανάσταση θα είναι αναπόφευκτη. Αλλά δεν την θέλω, στην πραγματικότητα τη μισώ σαν αμαρτία...

Για το πάντα ηγεμονικό πολιτικά SPD τα "συμβούλια" ήταν απλά ένα μέσο πίεσης προς τον αυτοκράτορα, ανεκτό για μικρό διάστημα, έως ότου γίνουν εκλογές και αποκατασταθεί η νομιμότητα. Για μεγάλο μέρος του USPD και αρκετά απ' τα μέλη των "συμβουλίων" η πρόθεση ήταν ανάποδη: οι εκλογές θα έπρεπε να αργήσουν όσο το δυνατόν περισσότερο για να "σταθεροποιηθούν πολιτικά γεγονότα" de facto (δηλαδή τα "συμβούλια" και οι απαιτήσεις τους) πριν απ' τις εκλογές και πριν τη διαμόρφωση του συντάγματος.

Απ' έξω και απο μακρυά θα μπορούσε αυτή η αντίθεση να μοιάζει με αγώνα δρόμου. Στην πραγματικότητα ήταν η πόλωση μεταξύ ενός λιγότερο ή περισσότερο επεξεργασμένου σχεδίου "εκδημοκρατισμού" του γερμανικού καπιταλισμού, στο οποίο συμφωνούσαν τα αστικά κόμματα και η κομματική ιεραρχία του SPD, και μια ανεπέξεργαστη αλλά γεμάτη ενθουσιασμό διαδικασία σοσιαλιστικού μετασχηματισμού της γερμανικής κοινωνίας, ελεγχόμενη από ένοπλους εργάτες και στρατιώτες.

Στις 9 Νοέμβρη 100 ένοπλοι φρουροί της επανάστασης απ' τα μεγαλύτερα εργοστάσια του Βερολίνου κατέλαβαν το κοινοβούλιο, και ανακοίνωσαν τον σχηματισμό *επαναστατικής βουλής*. Οι συγκεκριμένοι εργάτες σχεδιάζαν ούτως ή άλλως ένοπλη επανάσταση για τις 11 Νοέμβρη, αλλά αιφνιδιάστηκαν ευχάριστα απ' την εξέγερση στο στόλο του Κιέλου. Δεν είχαν καμία εμπιστοσύνη ούτε στον Ebert ούτε στους ελιγμούς του, και για να το προλάβουν ανακοίνωσαν εκλογές για την επόμενη ημέρα: σε κάθε εργοστάσιο και κάθε στρατόπεδο οι εργάτες και οι στρατιώτες θα έπρεπε να εκλέξουν συμβούλια, που με τη σειρά τους θα εξέλεγαν μια επαναστατική κυβέρνηση.

Η διπλή εξουσία ήταν ήδη γεγονός στην μεταπολεμική Γερμανία - και θα παρέμενε η πραγματικότητα για τους επόμενους δύο μήνες. Υπήρχε μια "επίσημη" μεταβατική κυβέρνηση, της οποίας πρωθυπουργός είχε αυτοανακηρυχθεί ο Ebert, με τη σύμφωνη γνώμη των αστικών κομμάτων και του στρατιωτικού επιτελείου· και υπήρχαν διάσπαρτες σε όλη την επικράτεια αλλά πολλές επαναστικές αυτο-θεσμίσεις, κυρίως τα συμβούλια εργατών και στρατιωτών, αλλά και η "επαναστατική κυβέρνηση". Αλλά σ' αυτήν την κατάσταση που έτεινε προς την πόλωση και όχι στη συνύπαρξη, το SPD έβλεπε να χάνει την επιρροή του σε χιλιάδες μέλη του που συμμετείχαν στα συμβούλια· πράγμα που για τον έμπειρο Ebert και τους υπολοιπους του γερμανικού καθεστώτος σήμαινε πως όσο αργούσε το "ξεκαθάρισμα λογαριασμών" τόσο το χειρότερο γι' αυτούς.

Πράγματι, μέσα στα συμβούλια, κουβεντιάζονταν ιδέες και διαμορφώνονταν προτάσεις *για την οργάνωση της παραγωγής και της εργασίας* στην επερχόμενη εργατι-

κή δημοκρατία της γερμανίας. Οι πιο μετριοπαθείς απόψεις ήταν υπέρ του "δημοκρατικού ελέγχου" τουλάχιστον των μεγάλων εργοστασίων. Οι πιο ριζοσπαστικές ήταν υπέρ της άμεσης δημοκρατίας στο σύνολο της παραγωγής. Για να μειώσει την ελκυστικότητα τέτοιων απόψεων ο Ebert έπρεπε να αξιοποιήσει τα ελεγχόμενα απ' το SPD "νομιμόφρονα" συνδικάτα. Όντως, ανάμεσα στις 9 και στις 12 Νοέμβρη οι επικεφαλής αυτών των συνδικάτων συναντήθηκαν στο Βερολίνο με τους Hugo Stinnes και Carl Friedrich von Siemens, σαν αντιπροσώπους των μεγάλων βιομηχανιών. Η συμφωνία που έκλεισαν ήταν χαρακτηριστική ενός μοντέλου που επρόκειτο να γίνει η νόρμα στη γερμανία (και αλλού) μετά από έναν ακόμα παγκόσμιο πόλεμο:

- τα συνδικάτα εγγυώνταν την ομαλότητα στην παραγωγή, την παρεμπόδιση άγριων απεργιών, την καταπολέμηση της επιρροής των συμβουλίων και την αποτροπή της εθνικοποίησης των μέσων παραγωγής· ενώ
- οι εργοδότες απ' την μεριά τους εγγυώνταν την καθιέρωση του ημερήσιου οκτάωρου (ένα εργατικό αίτημα πολλών χρόνων, που απέρριπταν μετά βδελυγμίας), την αντιπροσώπευση των εργατών μέσω των συνδικάτων, στη διοίκηση των επιχειρήσεων, και την διαρκή αναγνώριση (σαν συνομιλητών) των συνδικάτων και σε καμία περίπτωση των συμβουλίων. Θα σχηματιζόταν επίσης μια "επιτροπή μεσολάβησης" που θα αναλάμβανε να εξομαλύνει μελλοντικές αντιθέσεις μεταξύ εργοδοτών και συνδικάτων, ενώ σε κάθε επιχείρηση με περισσότερους από 50 εργαζόμενους θα δημιουργούνταν επιτροπές επίβλεψης της ορθής εφαρμογής των συμφωνιών.

Ενόσω συνέβαιναν αυτά, τα συμβούλια, χωρίς κάποια οργανωτική αυστηρότητα αλλά με μεγάλο ενθουσιασμό, έπαιρναν τις δημόσιες υπηρεσίες διάφορων πόλεων υπό τον έλεγχό τους: Leipzig, Αμβούργο, Βρέμη, Γκότα, Chemnitz. Σε άλλες πόλεις, όπως το Ντύσσελντορφ ή το Μπράουνσβαικ, οι δημόσιοι υπάλληλοι που παρέμεναν οπαδοί του Kaiser δέθηκαν. Στο Αμβούργο και στη Βρέμη σχηματίστηκαν σώματα ένοπλων *κόκκινων φρουρών,* για την προάσπιση της επανάστασης. Κοντά στο Μέρσεμπουργκ τα συμβούλια πήραν τον έλεγχο μιας πολύ μεγάλης χημικής βιομηχανίας. Τα συμβούλια ανέλαβαν επίσης τη διανομή φαγητού, την περίθαλψη και την αστυνόμευση των φαντάρων που επέτρεφαν σταδιακά απ' το δυτικό μέτωπο μετά τη λήξη του πολέμου.

Και απ' την άλλη μεριά ο Ebert και ο γενικός αρχηγός του στρατού στρατηγός Groener μετακινούσαν στρατό προς το Βερολίνο. Η πρώτη προσπάθεια καταστολής (που έμελλε να αποδειχθεί "προειδοποιητική") έγινε στις 15 Δεκέμβρη, την παραμονή της *πρώτης μεγάλης συνέλευσης των εργατών* που θα γινόταν, με αντιπροσώπους των συμβουλίων απ' όλη την επικράτεια, στο Βερολίνο. Θέλοντας να εμποδίσουν την πραγματοποίηση αυτής της συνέλευσης, το SPD και το γερμανικό επιτελείο προώθησαν πιστά σ' αυτούς στρατιωτικά σώματα, που προσπαθώντας να συλλάβουν τα μέλη του εκτελεστικού συμβουλίου της συνέλευσης άρχισαν να ρίχνουν στο ψαχνό εναντίον μιας διαδήλωσης άοπλων κόκκινων φρουρών. Σκοτώθηκαν 16 απ' αυτούς.

Αλλά η συνέλευση έγινε. Και μετά από συζητήσεις τριών ημέρων, στις 19 Δεκέμβρη, με μεγάλη πλειοψηφία (344 - 98), αποφάσισε ότι είναι προτιμότερο να εγ-

καταλειφθεί η προοπτική ενός συμβουλιακού συστήματος για το σύνολο της γερμανικής επικράτειας, και να υποστηριχτούν οι εκλογές και η συντακτική συνέλευση που προωθούσε το επίσημο SPD και οι σύμμαχοί του.

Ήταν επικράτηση κάποιου ρεαλισμού ή της γραμμής Ebert μέσα στα συμβούλια; Το σίγουρο ήταν ότι υπήρχε μια ασυμβίβαστη αντίθεση με την "νόμιμη κυβέρνηση": το ζήτημα του ελέγχου του στρατού. Η συνέλευση αποφάσισε την εκλογή ενός "κεντρικού συμβουλίου" εργατών και στρατιωτών που θα είχε λόγο στην κεντρική διοίκηση του στρατού· την εκλογή των αξιωματικών απ' τους στρατιώτες· και να έχουν την αρμοδιότητα των πειθαρχικών μέτρων μέσα στο στρατό όχι οι αξιωματικοί αλλά τα συμβούλια στρατιωτών. Ενστικτώδικα ή απ' την εμπειρία τους τα συμβούλια κτύπαγαν με το μαχαίρι τα πλευρά των σχεδίων του Ebert και των συμμάχων τους. Όσες συμφωνίες κι αν έδειχναν σε άλλα θέματα, και όση διάθεση συμβιβασμού, ο προσανατολισμός τους στον εργατικό έλεγχο πάνω στο στρατό σήμαινε ουσιαστικό αφοπλισμό της γερμανικής αστικής τάξης. Κι αυτό την στιγμή που για να αποφύγει τις ανταρσίες το γερμανικό επιτελείο έφτιαχνε "νομιμόφρονα σώματα εθελοντών" (freikorps), από στρατιώτες και αξιωματικούς φιλοβασιλικών πεποιθήσεων, για να αντιμετωπιστεί η "μπολσεβίκικη συνωμοσία".

Η στιγμή της τελικής αναμέτρησης δεν θα αργούσε, παρότι τόσο οι ριζοσπάστες του USDP όσο και του πολύ καινούργιου "κομμουνιστικού κόμματος" (KPD) όπως ο Karl Liebknecht και η Rosa Luxemburg δεν είχαν ξεκάθαρη πρακτική άποψη γι' αυτήν.

Στις 4 Γενάρη του 1919 η επίσημη κυβέρνηση απέλυσε τον επικεφαλής της αστυνομίας του Βερολίνου, που ήταν μέλος του USPD, επειδή είχε αρνηθεί να καταστείλει πρόσφατες εργατικές διαδηλώσεις. Σαν αποτέλεσμα αυτής της απόλυσης το USDP, το KPD και οι επαναστικές φρουρές κάλεσαν διαδήλωση για την ίδια ημέρα. Προς μεγάλη έκπληξη των οργανωτών επρόκειτο για τεράστια διαδήλωση, που έγινε ακόμα μεγαλύτερη την επόμενη ημέρα, Κυριακή 5 Γενάρη, όπου εκατοντάδες χιλιάδες εργατών διαδήλωσαν στο κέντρο του Βερολίνου, πολλοί με όπλα στα χέρια. Το απόγευμα καταλήφθηκαν όλοι οι σιδηροδρομικοί σταθμοί αλλά και τα γραφεία των αστικών εφημερίδων που τις προηγούμενες ημέρες απαιτούσαν την δημιουργία περισσότερων freikorps αλλά και την δολοφονία των Σπαρτακιστών. Εντέλει όλες αυτές οι εκατοντάδες χιλιάδες εξέλεξαν, την ίδια ημέρα (δια αντιπροσώπων) μια 53μελή "εσωτερική επαναστατική επιτροπή" με σκοπό να κατευθύνει την αναπόφευκτη αναμέτρηση.

Στις 6 Γενάρη ο κόσμος που διαδήλωνε στο Βερολίνο ήταν περισσότερος από ποτέ - και σε ένα μεγάλο μέρος του ένοπλος. Στις 8 Γενάρη ο Ebert διέταξε την "αποκατάσταση της τάξης", που άρχισε στις 9 Γενάρη από "νομιμόφρονα" τμήματα του στρατού για να συνεχίσει απ' τις 12 Γενάρη και μετά απ' τα freikorps. Επρόκειτο για μέρες κανονικών οδομαχιών, που έληξαν με νίκη των καθεστωτικών, που είχαν απεριόριστες ποσότητες πυρομαχικών και βαριά όπλα. Το βράδυ της 15ης Γενάρη οι καθεστωτικοί βρήκαν και έδεσαν τους Luxemburg και Liebknecht, και ύστερα από μια νύχτα βσανιστηρίων, τους εκτέλεσαν. Το σώμα της Luxemburg ρίχτηκε στο κανάλι Landwehr που διατρέχει το Βερολίνο, και βρέθηκε 6,5 μήνες αργότερα. Ο Liebknecht θάφτηκε, χωρίς όνομα, σε άγνωστο νεκροταφείο.

Δεν ήταν αυτό το τέλος της επανάστασης. Τους πρώτους μήνες του 1919 έγιναν πολλές ένοπλες εξεγέρσεις σε όλη τη Γερμανία, που καταστάλθηκαν με τον ίδιο βίαιο και ακόμα πιο αιματηρό τρόπο. Στο Βερολίνο τον Γενάρη σκοτώθηκαν 156 άτομα και απ' τις δύο πλευρές. Στη Βρέμη, 1,5 μήνα μετά, οι νεκροί ήταν 400. Στην αρχή του Μάρτη μια γενική απεργία στο Βερολίνο εξελίχτηκε σε ένοπλη αναμέτρηση των απεργών με τα freikorps, που κράτησε σχεδόν δύο βδομάδες, και άφησε 1200 νεκρούς - πολλούς εκτελεσμένους εν ψυχρώ σύμφωνα με τις οδηγίες του επιτελείου. Στο Αμβούργο και στη Θουρηγκία ο εμφύλιος κράτησε μήνες, και ήταν στις αρχές του Μάη που τα freikorps εισέβαλαν κι εδώ και "αποκατέστησαν την τάξη" με τον ίδιο τρόπο όπως στο Βερολίνο και στη Βρέμη.

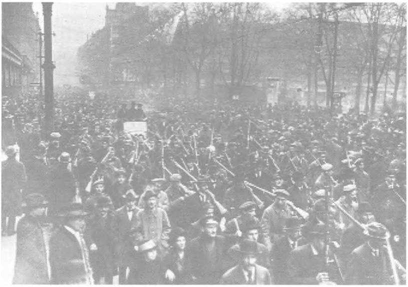
Η "δημοκρατία της Βαϊμαρης" θα κτιστεί πάνω στους τάφους της εργατικής επανάστασης στη Γερμανία...

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1 - Το 1912 το SPD είχε 112 βουλευτές στη γερμανική βουλή, περίπου 1 εκατομμύριο μέλη, και οι κομματικές εφημερίδες του πάνω από 1,5 εκατομμύριο συνδρομητές. Τα εργατικά συνδικάτα είχαν 2,5 εκατομμύρια μέλη, ενώ το SPD διέθετε ή ήλεγχε έναν πολύ μεγάλο αριθμό από συνεργατικά εγχειρήματα, πολιτιστικά κέντρα κλπ.

zipo

Ένοπλη διαδήλωση εργατών και στρατιωτών στο Βερολίνο τον Δεκέμβρη του 1918

Επαναστάτες στο Βερολίνο

Επαναστάτες στην πύλη του Βραδεμβούργου
εναντίον του κυβερνητικού στρατού

Οι καταλήψεις των εργοστασίων (και η απάντηση των αφεντικών με τη διαμόρφωση του ολοκληρωτικού κράτους) στην Ιταλία στα '20s

Έχει θεωρηθεί το πλέον προχωρημένο επεισόδιο του αγώνα μεταξύ αφεντικών και εργατών στην Ιταλία - έως την δεκαετία του '60: πρόκειται για την κατάληψη των εργοστασίων από τους μεταλλεργάτες τον Σεπτέμβριο του 1920. Είναι η κορύφωση των 2 "κόκκινων χρόνων" που αποκολούθησαν το τέλος του Α παγκοσμίου πολέμου. Αυτό που συνέβη στην Ιταλία τον Σεπτέμβριο του 1920 ήταν πράγματι ένα εξαιρετικό γεγονός. Εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες, ένοπλοι ή όχι, δούλευαν και έμεναν, και έτρωγαν και κοιμούνταν και διασκέδαζαν στα κατειλημμένα εργοστάσια ολόκληρης της Ιταλία, πραγματοποιώντας κάτι που για αρκετούς ήταν *"η πράξη της επανάστασης"*.

... Τα προεόρτια της σύγκρουσης του Σεπτέμβρη εκδηλώθηκαν την άνοιξη του 1920, με την απεργία στο Τορίνο, όταν οι μεταλλεργάτες των εργοστασίων της πόλης σταμάτησαν για ένα μήνα, και όλοι οι υπόλοιποι εργάτες της πόλης για δέκα μέρες, απαιτώντας την αναγνώριση των εργοστασιακών συμβουλίων που είχαν δημιουργήσει - και τη συμμετοχή τους στην διοίκηση. Οι εργοδότες απάντησαν με lock out - αυτό που διακυβευόταν δεν ήταν δευτερεύον: ποιος έχει την δύναμη μέσα στο εργοστάσιο. Η εργατική ριζοσπαστικοποίηση δεν ήταν πυροτέχνημα, καθώς είχε θεριέψει τόσο από τον αντιμιλιταρισμό των τελευταίων χρόνων του πολέμου, όσο και από την επανάσταση των μπολσεβίκων.* Εξάλλου, εργατική ριζοσπαστικότητα σήμαινε επίσης κοινωνική ριζοσπαστικότητα: στις 26 Ιουνίου της ίδιας χρονιάς, για παράδειγμα, στρατός που ήταν στρατοπεδευμένος στην Ανκόνα (μια πόλη με ισχυρή παρουσία αναρχικών) στασίασε εναντίον της μεταγωγής του στη Αλβανία. Αυτή η ενέργεια ακολουθήθηκε από γενικό ξεσηκωμό και μια εκστρατεία εναντίον της παραγωγής όπλων (ο ρωσο-πολωνικός πόλεμος βρισκόταν σε κρίσιμο σημείο, και η Ιταλία εξήγαγε όπλα στην πολωνία).

Το τέλος του πολέμου, παρότι η Ιταλία ήταν με την μεριά των νικητών, είχε φέρει γενικά πτώση της (πολεμικά κορυφωμένης) παραγωγής, τόσο στα αγροτικά προϊόντα, όσο και στα βιομηχανικά. Η ανεργία και οι προσπάθειες των εργοδοτών να μειώσουν τους μισθούς χειροτέρευαν τη ζωή εκατοντάδων χιλιάδων προλέταριων. Έτσι το 1920 έγιναν συνολικά 1881 απεργίες, με 1.267.953 απεργούς και 16.400.000 "χαμένες" (για τ' αφεντικά) ημέρες εργασίας. Ο πληθωρισμός κάλπαζε: η ισοτιμία της ιταλικής λίρας προς το δολάριο από 1:6,34 το 1918, πήγε 1:13.07 το 1919, 1:28.57 στο τέλος το 1920.

Δεν πήγαιναν βέβαια ακριβώς "χάλια" τα πράγματα για τους ιταλούς βιομήχανους. Όλοι είχαν πενταπλασιάσει και δεκαπλασιάσει την κεφαλαιουχική αξία των επιχειρήσεών τους στη διάρκεια του πολέμου. Αμέσως μετά την λήξη του οι πιο μεγάλες επιχειρήσεις ξεχύθηκαν σε έναν (μεταξύ τους) αγώνα για την δημιουργία γιγάντιων ομίλων· κρίσιμος τομέας σ' αυτήν την εξέλιξη ήταν οι εξαγορές τραπεζών από τις βιομηχανίες. Μια τέτοια στροφή στην εύκολη και γρήγορη χρηματιστηριακή κερδοφορία (που περιλάμβανε, όπως είναι αναμενόμενο, "επενδύσεις στο

χρηματιστήριο"....) επιδείνωνε ακόμα περισσότερο την κατάσταση της "πραγματικής οικονομίας" - δηλαδή των εργατών. Απ' το τέλος της άνοιξης του 1920 τα συνδικάτα άρχισαν να θέτουν το ζήτημα πως οι διαρκείς αυξήσεις των τιμών χωρίς αυξήσεις στους μισθούς δεν μπορούσαν να γίνουν άλλο ανεκτές.

Αλλά μετά την απεργία στο Τορίνο, υπήρχε μια επιπλέον συνειδητοποίηση. Με δεδομένη την ισχυρή άρνηση των βιομηχάνων απέναντι στα εργατικά αιτήματα, το ζήτημα δεν ήταν μόνο οι αυξήσεις στους μισθούς. Ήταν και η ίδια η δυνατότητατων συνδικάτων να προκαλούν φόβο στους εργοδότες*. Οι διαπραγματεύσεις με τον σύνδεσμο των μεταλλουργικών, μηχανολογικών και συναφών βιομηχανιών (AMMA) διακόπηκαν στα μέσα Αυγούστου του 1920. Ο τόνος του εκπροσώπου των βιομηχάνων Rotigliano προς τους εκπροσώπους των μεταλλεργατών ήταν κάτι παρά πάνω από διδακτικός:

> *Οποιαδήποτε συζήτηση είναι άχρηστη. Οι βιομήχανοι δεν πρόκειται να δώσουν καμία αύξηση. Από το τέλος του πολέμου δεν κάνουμε τίποτα άλλο από το να κατεβάζουμε τα παντελόνια. Αρκετά. Τώρα θ' αρχίσετε να τα κατεβάζετε εσείς.*

Η υπό τον έλεγχο των σοσιαλιστών ομοσπονδία των μεταλλεργατών (FIOM) σήκωσε το γάντι. Σε έκτακτη συνδιάσκεψη στις 16 και 17 Αυγούστου στο Μιλάνο αποφάσισε να αρχίσει από τις 21, σε κάθε μηχανουργικό και μεταλλουργικό εργοστάσιο και εργαστήριο, καθώς και σε όλα τα ναυπηγεία, μια εκστρατεία ανυπακοής με την μορφή της κωλυσιέργειας. Η τακτική αυτή προέβλεπε καθυστερήσεις στο ρυθμό παραγωγής (πράγμα που για όσους πληρώνονταν με το κομμάτι σήμαινε και μικρότερο μεροκάματο...) και την απαίτηση για την όσο πιο αυστηρή γινόταν τήρηση των κανονισμών ασφαλείας. Αποφάσισε επίσης ότι σε περίπτωση που οι εργοδότες επιχειρούσαν να απαντήσουν την κωλυσιέργεια με lock out τότε οι εργάτες θα έπαιρναν τον έλεγχο των εργοστασίων, με κάθε διαθέσιμο γι' αυτό το σκοπό μέσο.

Τα μέλη της USI θεώρησαν την κωλυσιέργεια ανεπαρκή απάντηση στην κρίση που είχε δημιουργήσει η επιθετικότητα των εργοδοτών. Παρόλα αυτά συμφώνησαν να ακολουθήσουν κι αυτοί αυτήν την τακτική, "για να μην διασπαστούν οι δυνάμεις της εργατικής τάξης". Κατά την γνώμη των αναρχοσυνδικαλιστών, η κωλυσιέργεια δεν θα μπορούσε να κρατήσει πάνω από λίγες μέρες. Η πολιτική της USI ξεπερνούσε την αμυντική στάση της FIOM:

> *Η απαλλοτρίωση των εργοστασίων από τους μεταλλεργάτες της Ιταλίας πρέπει να γίνει το γρηγορότερο, πριν τα κλείσουν με lock out, και πρέπει να τα υπερασπιστούμε με κάθε αναγκαίο μέσο. Είμαστε αποφασισμένοι επιπλέον να καλέσουμε τους εργάτες των άλλων κλάδων στην μάχη.*

Είναι γεγονός ότι παρόμοια άποψη είχαν και πολλά μέλη της σοσιαλιστικής FIOM.

Η κωλυσιέργεια απλώθηκε σ' όλη τη βιομηχανική Ιταλία, από τη μια άκρη της χερσονήσου ως την άλλη. Τις πρώτες ημέρες οι εργοδότες έμοιαζαν να δείχνουν αδιαφορία ή ψυχραιμία - και πάντως απέφευγαν να απειλήσουν δημόσια με lock out. Αντίθετα οι αρχές δημόσιας τάξης έμοιαζαν να ανησυχούν ιδιαίτερα πως αυτή

η αναμέτρηση θα μπορούσε να κλιμακωθεί βίαια. Αλλά η κυβέρνηση, που εμφανιζόταν να βρίσκεται μεταξύ δύο πυρών, προσπαθούσε αριστοτεχνικά να κρατηθεί όσο περισσότερο γινόταν σε "ουδέτερη θέση". Τελικά, από τις 24 Αυγούστου άρχισαν να εκδηλώνονται τα πρώτα σημάδια νευρικότητας απ' την μεριά των αφεντικών. Η Corriere della Sera αναφερόμενη σε δηλώσεις εκπροσώπου του εργοστασίου της Romeo στο Μιλάνο, έγραφε ότι *"οι εργάτες δεν δουλεύουν, κάθονται και καπνίζουν, παίζουν χαρτιά, δεν υπακούουν σε καμιά εντολή"*. Το δημοσίευμα άφηνε να διαφανούν "σκέψεις για την λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων". Την ίδια ημέρα βιομήχανοι του Τορίνο δήλωναν ότι η κωλυσιέργεια *"έχει πάρει μια μορφή που φτάνει στα όρια του σαμποτάζ"*. Δεν είχαν εντελώς άδικο: η παραγωγή στην Fiat-Centro (όπου δούλευαν 15.000 εργάτες) έπεσε κατά 60% σε μια βδομάδα. Τα ίδια και στην Πιστόια και την Τζένοα, όπου δραστηριοποιούνταν μέλη της USI.

Όσο χόντραιναν οι φήμες για επικείμενο lock out όλων των μεταλλουργικών και μηχανολογικών εργοστασίων, τόσο χόντραινε η κωλυσιέργεια. Και την Δευτέρα 30 Αυγούστου οι 2000 εργάτες του εργοστασίου της Romeo στο Μιλάνο βρήκαν το πρωί τις πόρτες του εργοστασίου κλειστές, να φρουρούνται από ιδιωτικούς μπράβους. Είτε αυτό ήταν ατομική πρωτοβουλία του ιδιοκτήτη του είτε όχι, ο κύβος είχε ριφθεί. Το τμήμα Μιλάνου της FIOM, έχοντας κατά νου παλιότερες περιπτώσεις εργοδοτικών lock out, διέταξε τα μέλη του να καταλάβουν τα περίπου 300 μεταλλουργικά εργοστάσια μέσα και γύρω από το Μιλάνο, στη διάρκεια του μεσημεριανού διαλείμματος. Θα έπρεπε στη συνέχεια να οργανωθούν για να μείνουν τη νύχτα μέσα στα εργοστάσια.
Ο γάλλος H. Massoul που έτυχε να βρίσκεται στο Μιλάνο την επόμενη μέρα έγραψε αργότερα:

> *Το θέαμα είναι εντυπωσιακό, ειδικά καθώς νυκτώνει, με τους κόκκινους φρουρούς με τα όπλα στα χέρια, καθώς πηγαινοέρχονται κάτω απ' τον νυκτερινό ουρανό, και τις σειρήνες να σφυρίζουν σε όλη την απόσταση από το Adda μέχρι το Resegon.*

Οι καταλήψεις στο Μιλάνο ήταν το έναυσμα. Από την Τετάρτη 1 Σεπτέμβρη έως το Σάββατο 4 Σεπτέμβρη, κι ενώ οι βιομήχανοι μπαλάτζαραν μεταξύ της λύσης του lock out και της αναμονής, οι μεταλλεργάτες της Ιταλίας κατέλαβαν κάθε εργοστάσιο ή εργαστήριο σε όλη την χώρα. Οι μόνες εξαιρέσεις ήταν η Βενέτζια Τζιούλια, όπου υπήρχε ήδη πολύ μεγάλη πολιτική ένταση και είχαν ξεκινήσει οι πρώτες συγκρούσεις ανάμεσα στους σοσιαλιστές και τους φασίστες· και η Τεργέστη όπου έγινε γενική απεργία. Σε μερικά μικρά βιομηχανικά κέντρα οι εργοδότες παραδόθηκαν αμέσως και υπέγραψαν συμφωνία κάνοντας δεκτά όλα τα αιτήματα της FIOM τα οποία είχε απορρίψει η ομοσπονδία βιομηχάνων. Πέρα απ' αυτά οι καταλήψεις ήταν καθολικές. Οι καταληψίες έφταναν τις 400.000. Ο συνολικός αριθμός καταληψιών πήγε στις 500.000 όταν οι εργάτες μη μεταλλουργικών εργοστασίων σε διάφορες πόλεις προσχώρησαν κι αυτοί στο κίνημα των καταλήψεων.

Αυτή η καθολικότητα δείχνει το μέγεθος της αντιπαράθεσης ανάμεσα στην εργατική τάξη της Ιταλίας και τ' αφεντικά. Όχι μόνο στο βιομηχανικό τρίγωνο του βορ-

ρά, αλλά και στη Ρώμη, στο Παλέρμο και στην Φλωρεντία τα εργοστάσια πέρασαν στα χέρια των συνδικάτων. Από τα μεγάλα αστικά κέντρα έως τις αγροτικές περιοχές του Βένετο, της Λιγουρίας, της Τοσκάνης, της Marches, οπουδήποτε υπήρχε ένα εργοστάσιο, ένα ναυπηγείο, ένα σιδηρουργείο, ένα χυτήριο, καταλήφθηκε.

Οι εκθέσεις των αρχών έφταναν στο Υπουργείο Εσωτερικών του βασιλείου της Ιταλίας σαν καταιγίδα. Μια σύντομη γεωγραφική αναφορά μπορεί να δείξει τη μαζικότητα και την έκταση του κινήματος. Στο Πιεντμόντ όχι μόνο το Τορίνο, η Αλεσσάντρια, το Άστρι, η Νοβάρα και το Βερσέλι, αλλά και το Ακουί, η Αρκουάτα Σκρίβια, η Νέα Λιγουρία, το Κασάλε, η Τορτόνα, η Γκαλαράτε. Στην Λιγουρία όχι μόνο ολόκληρη η βιομηχανική της Γένοβας, η Σαβόνα, το Βάντο, η Σπέτσια, αλλά και το Πόρτο Μαουρίτσιο και η Ονέγκλια. Στην Λομβαρδία, από το βιομηχανικό σύμπλεγμα του Μιλάνο έως το Μπέργκαμο, από την Κρεμόνα ως την Κρέμα, από την Παβία έως το Λεγκάνο, από το Κόμο έως το Λέτο, από το Βαρέζε μέχρι την Μπρέσια. Στο Βένετο η Βερόνα, το Ούντινε, η Πάντουα, η Βενετία, το Τρεβίζο, το Καστελφράνκο Βένετο, η Μπατάλια. Στην Εμίλια η Μπολώνια, η Μοντένα, η Φεράρα, το Ρέτζιο, η Πιασέντζα. Στην Τοσκάνη η Φλωρεντία, η Πίζα, η Σιένα, η Ποντεντέρα, το Πιομπίνο, το Πορτοφεράιο, το Λιβόρνο, το Αρέτζο, η Πιστόια, το Γκροσέτο, στο Σαν Τζιοβάνι Βαλντάρνο, το Καστερλφιορεντίνο, η Λούκα. Στην Marches τα ναυπηγεία της Ανγκόνα. Στην Ούμπρια το Τέρνι και η Περούτζια. Στην Καμπάνια η Νάπολι, το Σαν Τζιοβάνι, το Καστελμάρε, το Τόρε Ανουνζιάτα. Στην Σικελία το Παλέρμο.

Όσον αφορά την ένταση και τη σύνθεση του κινήματος, οι βασικοί παράγοντες μπορούσαν να γίνουν εύκολα αντιληπτοί. Στο Τορίνο, το Μιλάνο και την Τζένοβα οι καταλήψεις πήραν τόσο μαζικό χαρακτήρα, ώστε να αποτελούν ιστορικό γεγονός πρώτου μεγέθους: εκατοντάδες χιλιάδες εργατών παρέμεναν στα εργοστάσια. Εκατό χιλιάδες μόνο στο Τορίνο, στα 185 εργοστάσια που καταλήφθηκαν. Όμως και αλλού, σε μικρότερες ή και μικρές μονάδες τα πράγματα ήταν ανάλογα. Στο Πιομπίνο για παράδειγμα ρίχτηκαν στη μάχη 5.000 εργάτες. Στη Φλωρεντία το απόγευμα της 2ας Σεπτέμβρη το εργοστάσιο Γκαλιλέο (1200 εργάτες), Πινγκόν (600 εργάτες) και άλλα 6 βρίσκονταν υπό κατάληψη. Στο Γκαλιλέο κόκκινες σημαίνες ανέμιζαν παντού, ενώ μια μπάντα έπαιζε τον ύμνο των εργατών. Στο Βαλντάρνο οι εργάτες των σιδηρουργείων του Σαν Τζιοβάνι ενώθηκαν με τους μεταλλωρύχους που κατέλαβαν τα ορυχεία. Στο Τρεβιτζιάνο οι 40 εργάτες του εργοστασίου προχώρησαν σαν πλήρη κατάληψη. Στη Ρώμη στις βιομηχανικές περιοχές ανέμιζαν παντού σημανες με σφυροδρέπανα και αστέρια. Η κόκκινη σημαία ανέμιζε στα ναυπηγεία του Παλέρμο και η μαυροκόκκινη των αναρχικών στις στέγες της Βερόνα, όπου η υπεροχή των αναρχοσυνδικαλιστών του USI έκανε τις καταλήψεις πιο θορυβώδεις.

Ένοπλες φρουρές επέτρεπαν την είσοδο μόνο στους εργάτες κάθε εργοστασίου και κρατούσαν την ηρεμία στα όποια μικροπροβλήματα. Όλες οι αναφορές ωστόσο, όπως έβγαιναν στις εφημερίδες, μιλούσαν για μια ατμόσφαιρα πανηγυριού. Δεν μπορούσε να είναι αλλιώς, τουλάχιστον τις πρώτες μέρες. Με την κυβέρνηση να

Εργάτες καταληψίες εργοστασίου στο Τορίνο τον Σεπτέμβρη του 1920

Κόκκινη φρουρά εργοστασίου στο Τορίνο τον Σεπτέμβρη του 1920

νίπτει σταθερά τα χέρια της, με τους εργοδότες να μην έχουν καμία πρακτική δύναμη, όλη η βιομηχανική παραγωγή της Ιταλίας είχε περάσει στα χέρια των συνδικάτων. Διάφορα περιστατικά σαν το παρακάτω συνέβησαν εδώ κι εκεί. Αυτό εδώ αφορά τις εγκαταστάσεις της Fiat-Centro, τις πρώτες μέρες της κατάληψης:

Τρείς κύριοι περιδιάβαιναν ερευνητικά γύρω από το εργοστάσιο στις 9.00 το βράδυ. Οι κόκκινοι φρουροί τους πλησίασαν.

- "Τί κάνετε εδώ πέρα;"

- "Ααα, τίποτα, απλά θέλαμε να δούμε τι δουλειά κάνετε".

- "Ναι ε; Θέλετε να δείτε τι δουλειά κάνουμε, ε; Ελάτε μέσα!"

Οι τρεις προσπάθησαν να αντισταθούν, αλλά κουβαλήθηκαν μέσα, όπου τους έγινε σωματική έρευνα, και βρέθηκαν να έχουν περίστροφα και σφαίρες.

- "Τώρα, λοιπόν, αφού θέλετε να δείτε τι δουλειά κάνουμε, καλύτερα να πάτε να δουλέψετε".

Και οι τρεις οδηγήθηκαν με το ζόρι στους φούρνους. Άρχισαν να παραπονούνται ότι το μέταλλο ζεματάει.

- "Εμάς μας καίει όλη τη ζωή. Εσάς θα σας κάψει μόνο απόψε, γι αυτό δουλέψτε!".

Η αστυνομία, που γενικά κρατήθηκε μακρυά από τα εργοστάσια, περιορίστηκε στο να αναλάβει την φύλαξη των τραπεζών, των γραφείων του συνδέσμου βιομηχάνων και των εφημερίδων. Από την άλλη η FIOM ζήτησε την κατάληψη των εργοστασίων γκαζιού - πράγμα που έγινε αμέσως. Το συμβούλιο των εργατών γκαζιού εξέδωσε ανακοίνωση με την οποία έλεγε ότι όσο οι βιομήχανοι συνεχίζουν να απορρίπτουν τα αιτήματα των μεταλλεργατών τόσο θα συνεχίζεται η κατάληψη. Και τελείωνε:

Ο αγώνας των μεταλλεργατών ανοίγει μια καινούργια εποχή που θα τελειώσει μόνο με την οριστική αποκατάσταση του εργατικού ελέγχου πάνω σ' ολόκληρη την παραγωγή.

Στην εφημερίδα Avanti, που εκδιδόταν από την ριζοσπαστική τάση του σοσιαλιστικού κόμματος (την τάση που μετά την διάσπαση των επόμενων μηνών σχημάτισε το κομμουνιστικό κόμμα Ιταλίας) ο Γκράμσι έγραφε την Κυριακή 5 Σεπτέμβρη:

Σήμερα, "Κόκκινη Κυριακή", οι εργάτες δημιουργούν το πρώτο ιστορικό κύτταρο για την προλεταριακή επανάσταση που αναδύεται μέσα από την γενική κρίση μ' όλη την αδιαπραγμάτευτη δύναμη φυσικού φαινομένου.

...

Δεν χρειάζεται να πούμε ότι οι ιταλοί βιομήχανοι για κάμποσες ημέρες ήταν κυριολεκτικά παγωμένοι. Θεωρώντας ότι η μεταπολεμική οικονομική κατάσταση (αλλά και η κρίση η ίδια) φούσκωνε τα πανιά τους είχαν αποφασίσει μετωπική σύγκρουση με την ιταλική εργατική τάξη: στο "ή τώρα ή ποτέ" τους παρέκαμψαν την κυβέρνηση (που τους συμβούλευε μετριοπάθεια στις διαπραγματεύσεις για τις αυξήσεις) και απαίτησαν "κατέβασμα των βρακιών" από τους εργάτες τους. Το αποτέλεσμα ήταν να σηκωθούν παντού κόκκινες και μαυροκόκκινες σημαίες.

Από την άλλη μεριά το ίδιο το κίνημα των καταλήψεων διατρεχόταν από μια εσω-

τερική μεν αλλά ισχυρή αντίφαση. Τυπικά οι καταλήψεις είχαν γίνει για ένα "συνδικαλιστικό" ζήτημα (αυξήσεις στους μισθούς ώστε να καλυφθούν οι αυξήσεις στις τιμές), χωρίς κανέναν παραπάνω στόχο, και την ηγεσία του κινήματος την είχαν συνδικαλιστές. Οι συνδικαλιστές είχαν προτιμήσει τις καταλήψεις από την γενική απεργία θεωρώντας τις πρώτες πιο "εύκολη" πρακτική. Αλλά οι καταλήψεις των εργοστασίων, *ο άμεσος εργατικός έλεγχος της παραγωγής*, είχε πάει άμεσα πολύ μακρύτερα: όπως το είχε συνείδηση ο κάθε εργάτης, είχε τεθεί ευθέως ζήτημα εξουσίας. Όμως τέτοιου είδους ζητήματα, κι αυτό επίσης ήταν μια πολύ ισχυρή αίσθηση της περιόδου εκείνης, "δεν τα θέτουν συνδικάτα - τα θέτουν πολιτικά κόμματα". Τί έκανε λοιπόν το σοσιαλιστικό κόμμα; Ήταν σε θέση να θέσει στην ημερήσια διάταξη το ζήτημα της προλεταριακής επανάστασης (όπως το έκανε η αριστερή πτέρυγά του και οι αναρχικοί);

Όχι. Το σοσιαλιστικό κόμμα της Ιταλίας δεν ήταν καθόλου σε τέτοια θέση. Μέσα σ' αυτό συνύπηρχαν διάφορες και διαφορετικές τάσεις, ακόμα κι εκείνη η "δεξιά" τάση που είχε υποστηρίξει "πατριωτικά" το ιταλικό κράτος στον Α παγκόσμιο πόλεμο. Οι καταλήψεις των εργοστασίων, και η ριζοσπαστικοποίηση του προλεταριάτου, έκανε ακόμα πιο έντονα τα εσωτερικά σχίσματα και τις ενδοκομματικές συγκρούσεις· κι αυτό με τη σειρά του ενέτεινε την πολιτική παράλυση του κόμματος που ήταν ήδη το μεγαλύτερο (σε ψήφους) στην Ιταλία.
Συνεπώς οι βιομήχανοι είχαν απέναντι τους μια κοινωνική τάξη που είχε καταλάβει την σπονδυλική στήλη του ιταλικού καπιταλισμού, και ήταν αποφασισμένη να υπερασπιστεί ένοπλα την (αντι)εξουσία της... Και είχαν στο πλάι τους ένα πολιτικό σύστημα εντός του οποίου οι πολιτικοί εκπρόσωποι αυτής της τάξης απεύχονταν (τουλάχιστον κατά πλειοψηφία) οποιαδήποτε τέτοια εξέλιξη... Στο όνομα μιας ομαλής μετάβασης σε μια "πιο δίκαιη" και "πιο σοσιαλιστική" κοινωνία και εξουσία. Αυτό το τρίγωνο ανάμεσα σε εξεγερμένους προλετάριους, έντρομους βιομήχανους και ρεαλιστές πολιτικούς εκτόνωνε την πιθανότητα μιας ραγδαίας πόλωσης, και επέτρεπε στους βιομήχανους να κάνουν "ένα βήμα πίσω" - για να κάνουν αργότερα "δύο βήματα μπροστά".

Ουσιαστικά το "πρόβλημα" βρισκόταν στη μεριά των προλετάριων: είτε θα έπρεπε να παραμείνουν σε μια διεκδίκηση με ριζοσπαστικά μέσα αναγνωρίζοντας ότι αργά ή γρήγορα θα πρέπει να περιμένουν την αντεπίθεση των αφεντικών τους· είτε θα έπρεπε να αυτονομηθούν από τους ίδιους τους πολιτικούς εκπροσώπους τους. Όμως ακόμα και η πιο δυναμική πλευρά των καταληψιών, οι αναρχοσυνδικαλιστές, αν και είχαν θεωρητικά σαν άμεσο στόχο την επανάσταση, θεωρούσαν επίσης ότι θα έχουν την ευκαιρία να την πραγματοποιήσουν (όχι πολύ) αργότερα... Στην πραγματικότητα το ιταλικό προλεταριάτο, βρισκόταν τον Σεπτέμβρη του 1920 πολύ - κοντά - και - πολύ - μακρυά απ' την επανάσταση· εκεί που φτάνουν τόσο εκείνοι που κάνουν το βήμα όσο κι εκείνοι που δεν το κάνουν.

Έτσι στα μέσα Σεπτέμβρη οι βιομήχανοι άρχισαν να υποχωρούν. Άρχισαν να δέχονται τα αιτήματα που είχαν απορρίψει ολοκληρωτικά ένα μήνα νωρίτερα.... (Ο Ανιέλι της Fiat έφτασε να προτείνει στο σοσιαλιστικό κόμμα ένα είδος κοινοβου-

λευτικού πραξικοπήματος ώστε να σχηματίσει μόνο του κυβέρνηση!) Γύρω στις 20 Σεπτεμβρίου ο σύνδεσμος μεταλλοβιομηχάνων υπέγραψε αυτά που ζητούσε η FIOM, αφήνοντας το ζήτημα του αν θα πληρωθούν ή όχι οι εργάτες τις ημέρες των καταλήψεων σε κατά τόπους "διαπραγματεύσεις" εργοδοτών και συνδικάτων.

Ο αναρχικός Ενρίκο Μαλατέστα έγραψε επ' αυτού στην Umanita Nova:

> *Οι εργάτες αφήνουν τα εργοστάσια νιώθοντας προδομένοι. Θα τ' αφήσουν, αλλά με θυμό στην καρδιά και διάθεση ρεβάνς στο μυαλό. Θα φύγουν αυτή τη φορά, αλλά θα ωφεληθούν απ' αυτό το μάθημα. Δεν πρόκειται "να δουλεύουν περισσότερο και να καταναλώνουν λιγότερο", κι έτσι η κρίση δεν πρόκειται να ξεπεραστεί. Η επανάσταση παραμένει προ των πυλών γιατί είναι αναγκαία.*

Είναι εν μέρει μόνο αλήθεια πως οι εργάτες σταμάτησαν τις καταλήψεις μετά από 3 βδομάδες νοιώθοντας προδομένοι. Ίσως το πιο ισχυρό αίσθημα ήταν η αμηχανία: η αμηχανία του να έχεις κερδίσει το "λίγο" για το οποίο ξεκίνησες· και να έχεις χάσει το "πολύ" που έμοιαζε εν τω μεταξύ να είναι μέσα στα χέρια σου. Ο απολογισμός για το τι ακριβώς ήταν αυτό το "πολύ" που χάθηκε και για το τι θα έπρεπε ν' αλλάξει ώστε να μην χαθεί οριστικά, παραπεμπόταν υποχρεωτικά στο μέλλον - ακόμα και η άποψη του Μαλατέστα αυτό άφηνε να εννοηθεί.

Αλλά αυτό το μέλλον δεν επρόκειτο να είναι τόσο ανοικτό στην εργατική αντιεξουσία όπως οι μέρες του Σεπτέμβρη του 1920 αφήναν να εννοηθεί. Εν μέρει γιατί αυτό το μέλλον έπρεπε να ανοίξει δρόμο και μέσα από "πολιτικές διαδικασίες", μέσα σε ήδη υπάρχοντες θεσμούς (τα κόμματα, ειδικά το σοσιαλιστικό) ξεκαθαρίζοντας τους συσχετισμούς, με όλες τις επιπλοκές που κάτι τέτοιο συνεπάγεται. Κυρίως όμως επειδή η αστική τάξη της Ιταλίας είχε λιγότερα πράγματα να ξεμπλέξει. Αυτή ήταν που έμαθε σχεδόν ακαριαία το μάθημά της: αν στο επίπεδο (της καθημερινότητας) της καπιταλιστικής παραγωγής και της κοινωνικής ζωής στα τέλη του 1920 δεν είχε καθόλου ευνοϊκούς συσχετισμούς· κι αν ο ταξικός της αντίπαλος, το προλεταριάτο, ήταν κοντά στο να θέσει ή έθετε ήδη ζήτημα εξουσίας, τότε θα έπρεπε να θέσει το ίδιο ζήτημα η ίδια, πρώτη και απ' την ανάποδη φυσικά.

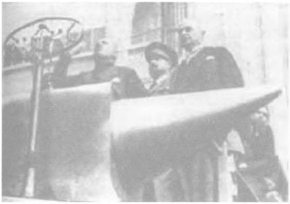
Ο Μουσολίνι και οι οπαδοί του ήταν η χρυσή εφεδρεία. Αν το προλεταριάτο απειλούσε με μια "κόκκινη επανάσταση" - και τα νέα τόσο από τις καταλήψεις των εργοστασίων τον Σεπτέμβρη όσο και από άλλες γωνιές της Ευρώπης αυτό ακριβώς έδειχναν - τότε η ιταλική αστική τάξη και οι όποιοι σύμμαχοί της (συμπεριλαμβανομένης της καθολικής εκκλησίας) δεν έπρεπε να χάσουν ούτε στιγμή για να επιβάλουν την δική τους "μαύρη λύση". Η δημιουργημένη το 1919 ασήμαντη αριθμητικά σφηκοφωλιά των φασιστών εκμισθώθηκε από τους ιταλούς βιομηχάνους το φθινόπωρο του 1920, αμέσως μετά την λήξη των καταλήψεων, για να εκτελέσει τις "spedizioni punitive" (εκστρατείες τιμωρίας), δολοφονίες δηλαδή των ριζοσπαστών εργατών, κομμουνιστών και αναρχικών. Η πολιτική του θανάτου ήταν τα "δύο βήματα μπροστά" που αποφάσισε έγκαιρα η αστική τάξη της Ιταλίας. Ακόμα κι αν χρειαζόταν να φτάσει σε εμφύλιο πόλεμο.

Δυο χρόνια μετά ο Μουσολίνι έμπαινε επικεφαλής 70.000 ένοπλων μελανοχιτώνων στη Ρώμη - και αναλάμβανε την πρωθυπουργία της Ιταλίας.

Κόκκινος φρουρός σε κατειλημμένο εργοστάσιο στο Μιλάνο τον Σεπτέμβρη του 1920

Δεξιά ο Agnielli της fiat, και αριστερά ο Μουσολίνι, το 1922

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Στις εκλογές του 1919 το ιταλικό σοσιαλιστικό κόμμα πήρε 1.834.000 ψήφους και 156 έδρες στο κοινοβούλιο. Οι συνδικαλισμένοι προλετάριοι των πόλεων και της υπαίθρου ήταν το 1919 3.800.000, πέντε φορές παραπάνω απ' ότι πριν τον πόλεμο. Το σοσιαλιστικό κόμμα, με 200.000 μέλη, είχε τον έλεγχο 2.800 δήμων και κοινοτήτων (το 24% του συνόλου), και διηύθυνε χιλιάδες συνεργατικές. Η μεγάλη πλειοψηφία των συνδικαλισμένων εργατών ήταν οργανωμένοι σε συνδικάτα, ενώσεις,"camere del lavoro - τα σημερινά "κοινωνικά κέντρα". Η Confederazione Generale de Lavoro (CGL - γενική συνοσμπονδία εργατών, ιδρύθηκε το 1906) είχε τον Σεπτέμβρη του 1920 1.930.000 μέλη.

Η αναρχοσυνδικαλιστική Unione Sindacale Italiana (USI), που είχε ιδρυθεί το 1912, είχε το καλοκαίρι του 1920 800.000 μέλη, έδρα στο Μιλάνο και εξέδιδε την εφημερίδα Guerra di Classe (ταξικός πόλεμος). Είχε δύναμη στην Εμίλια Ρομάνα, την Λιγουρία, την Τοσκάνη (Πιομπίνο, Πίζα, Βιαρέγγιο) στην Απουλία και στην Marches.

(στοιχεία από το: L' Occupazione delle fabriche, Paolo Spriano, 1964, στην αγγλική του έκδοση - μετάφραση, απόδοση: σπάταλοι)

Η γενική απεργία στην Αγγλία
το 1926

"Είναι μια σύγκρουση που, αν φτάσει μέχρι τις τελικές της συνέπειες, μπορεί να καταλήξει μόνο είτε στην ανατροπή της κοινοβουλευτικής κυβέρνησης, είτε στην κατηγορηματική της νίκη"
Ουίνστον Τσώρτσιλ
υπουργός Οικονομικών της κυβέρνησης των Τόρηδων

"Ποτέ δεν θα ευνοούσα μια πρόκληση στο σύνταγμα, ο Θεός να βάλει το χέρι του αν χάσει η κυβέρνηση"
Τζίμυ Τόμας, βουλευτής του εργατικού κόμμματος
και γραμματέας της Εθνικής Ένωσης Σιδηροδρομικών

"Δεν έχει ξαναγίνει! Αν αυτοί οι τύποι οι ηγέτες μας... δεν μας πουλήσουν, σε μια βδομάδα θα έχουμε κάνει τους καπιταλιστές να σέρνονται με την κοιλιά στο χώμα. Μάγκα, αυτό είναι η επανάσταση!"
Λόγια απεργού
(αναφέρονται στο "Left Turn" του Τζον Πάτον)

Στο μεγαλύτερο ξεδίπλωμα της δύναμής της στην ιστορία της η βρετανική εργατική τάξη προχώρησε στην Γενική Απεργία το 1926. Ήταν ένας σεισμός που κτύπησε τα θεμέλια του βρετανικού καπιταλισμού. Για 9 ημέρες, από τις 3 Μάη, ούτε ένας τροχός δεν γύρισε, ούτε ένα φως δεν άναψε χωρίς την έγκριση της εργατικής τάξης σε όλη τη χώρα. Μια τέτοια στιγμή, με τέτοια δύναμη, σίγουρα θα ήταν εφικτό να μετασχηματιστεί η κοινωνία. Τί έγινε και η ιστορία κατέληξε σε ήττα;

Η γενική απεργία του 1926 δεν έπεσε από τον ουρανό. Στη διάρκεια του Α Παγκοσμίου πολέμου οι ανθρακωρύχοι μαζί με τους εργάτες των σιδηροδρόμων και των λιμανιών, είχαν δημιουργήσει την "τριπλή συμμαχία", που αγκάλιαζε 1,5 εκατομύριο εργάτες. Στην κορύφωση της μαχητικότητας των ταξικών αγώνων το 1919 μόνο χάρη στις λαθροχειρίες της κυβέρνησης και στις ταλαντεύσεις των ηγετών αυτών των συνδικάτων αποτράπηκε μετωπική σύγκρουση. Το καλοκαίρι του 1920 οι ηγέτες του εργατικού κόμματος και της TUC (ένωση συνδικάτων) για πρώτη φορά χρησιμοποίησαν την απειλή της γενικής απεργίας, εναντίον οποιασδήποτε εμπλοκής της Βρετανίας σε βάρος του νέου εργατικού κράτους της Ρωσίας. Μήνες αργότερα, το 1921, η αντιπαράθεση κυβέρνησης εργατών άρχισε πάλι να οξύνεται όταν η κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι θα εγκαταλείψει τον έλεγχο των ορυχείων. Οι ιδιοκτήτες των ορυχείων αμέσως ανακοίνωσαν δραστικές μειώσεις μισθών. Η Ομοσπονδία Ανθρακωρύχων απέρριψε οποιαδήποτε τέτοια προοπτική και προχώρησε σε απεργία στις 31 Μαρτίου.

Το κίνημα του 1921 ήταν κάτι σαν πρόλογος των γεγονότων που θα ακολουθούσαν 5 χρόνια αργότερα. Στρατός στάλθηκε στα ορυχεία. Η "τριπλή συμμαχία" δή-

λωσε ότι θα υποστηρίξει τον αγώνα των ανθρακωρύχων στις 15 Απριλίου. Εν τω μεταξύ ο γραμματέας της ομοσπονδίας ανθρακωρύχων Φρανκ Χοντζ δήλωσε ότι ήταν πιθανή μια συμφωνία στη βάση τοπικών διαπραγματεύσεων. Οι μεθοδεύσεις του απορρίφθηκαν από τους υπόλοιπους του δικού του σωματείου, αλλά τις συνέχισαν συνδικαλιστές άλλων κλάδων, σαν δικαιολογία για να σταματήσει η υποστήριξη στην απεργία. Πράγματι οι δηλώσεις συμπαράστασης άρχισαν να μειώνονται, και η 15 Απριλίου του 1921 έμεινε γνωστή σαν "μαύρη Παρασκευή". Οι ανθρακωρύχοι συνέχισαν απομονωμένοι. Μετά από έναν θαραλλέο αγώνα που κράτησε 3 μήνες σταμάτησαν ηττημένοι. Οι μισθοί κόπηκαν από 10% έως 40% παντού στα ορυχεία.

Δεν ήταν η τελευταία φορά αυτή του 1921 που η ήττα των ανθρακωρύχων είχε μεγάλη επίδραση στους άλλους εργάτες. Ανάμεσα στους ίδιους τους ανθρακωρύχους η οργή για την κυβέρνηση συμπληρωνόταν με την οργή ενάντια στον Jimmy Thomas, τον ηγέτη της ένωσης σιδηροδρομικών. Η προδοσία του θα επαναλαμβανόταν σε ακόμα μεγαλύτερο βαθμό το 1926.

Μετά τις άθλιες συνθήκες που επιβλήθηκαν το 1921, ακολούθησε ένα μπουμ στην εξόρυξη άνθρακα το 1923, μετά την κατάληψη από τους Γάλλους της γερμανικής περιοχής του Ρουρ, κι αυτό έφερε αύξηση στους μισθούς και μείωση στην ανεργία των ανθρακωρύχων.

Ένας καινούργιος αριστερός ριζοσπαστισμός άρχισε να δημιουργείται μέσα στα συνδικάτα. Το κλειδί βρισκόταν στη δουλειά του Εθνικού Μειοψηφικού Κινήματος. Αυτό το κίνημα ξεκίνησε το 1924 υπό την ηγεσία του νεοδημιουργημένου Κομμουνιστικού Κόμματος. Ο δηλωμένος στόχος του δεν ήταν *"να δημιουργήσει ανεξάρτητα επαναστατικά συνδικάτα ή να διασπάσει τις υπάρχουσες εργατικές οργανώσεις... αλλά να κάνει την επαναστατική μειοψηφία σ' αυτές πλειοψηφία"*.

Η στρατηγική αυτή άρχισε να αποδεικνύεται αποτελεσματική. Το μειοψηφικό κίνημα άρχισε να απλώνεται στους εργάτες των μεταφορών, των σιδηροδρόμων και των βιομηχανιών, και σχεδόν παντού στα ανθρακωρυχεία. Όταν ο Χοντζ παραιτήθηκε το 1924 από την ηγεσία της ομοσπονδίας των ανθρακωρύχων, το μειοψηφικό κίνημα υποστήριξε για γραμματέα τον Τζέιμς Κουκ. Ο Κουκ είχε παραιτηθεί από το ΚΚΑ το 1921 αλλά δήλωνε "μαθητής του Μαρξ και ένθερμος οπαδός του Λένιν".

Εν τω μεταξύ οι οικονομικές συνθήκες άλλαξαν και πάλι. Ο γαλλικός στρατός αποχώρησε από το Ρουρ, κι έτσι το γερμανικό κάρβουνο ξαναμπήκε στη διεθνή αγορά, με αποτέλεσμα να πέσουν οι αγγλικές εξαγωγές. Ο νέος συντηρητικός πρωθυπουργός Στάνλεϋ Μπάλντγουιν έκανε υπουργό οικονομικών τον δηλωμένο εχθρό των ανθρακωρύχων και της διεθνούς εργατικής τάξης Ουίνστον Τσώρτσιλ. Ο πρώτος προϋπολογισμός του Τσώρτσιλ, τον Απρίλιο του 1925, προέβλεπε επιστροφή στον Κανόνα του Χρυσού, με την προπολεμική ισοτιμία της στερλίνας με το δολάριο. Αυτό σήμαινε ανατίμηση της λίρας κατά 10%. Για να ρεφάρουν οι βιομήχανοι τις απώλειες κερδών λόγω αυτής της ανατίμησης άρχισαν να κάνουν περικοπές κόστους. Όπως συνήθως ήταν οι εργατικοί μισθοί και όχι τα κέρδη των αφεντικών που θα πλήρωναν τα σπασμένα: τα σχέδια των ιδιοκτητών ορυχείων προέβλεπαν μείωση των μισθών από 10% έως 25%. Επί τη ευκαιρία και κάτι ακόμα: επέκταση του ωραρίου πέραν των 7 ωρών που ίσχυαν τότε.

Όπως ήταν αναμενόμενο οι ανθρακωρύχοι κινήθηκαν πρώτοι.

Η "μαύρη Παρασκευή" δεν είχε ξεχαστεί. Από τον Μάρτιο του 1925 οι ανθρακωρύχοι προσπαθούσαν να ξαναστήσουν στα πόδια της την "τριπλή συμμαχία". Πριν ολοκληρωθεί αυτή η διαδικασία οι εργοδότες άρχισαν να δείχνουν τα δόντια τους, οπότε οι ανθρακωρύχοι στράφηκαν για υποστήριξη στο Γενικό Συμβούλιο της TUC. Το οποίο έθεσε τον εαυτό του "χωρίς επιφυλάξεις και προϋποθέσεις στη διάθεση της ομοσπονδίας ανθρακωρύχων".

Άλλα βιομηχανικά σωματεία έσπευσαν να ενταχτούν στην "τριπλή συμμαχία". Ήταν ξεκάθαρο ότι τα μέτρα σε βάρος των ανθρακωρύχων θα επαναλαμβάνονταν στη συνέχεια εναντίον όλων.

Εξάλλου αυτό το επιβεβαίωνε και ο ίδιος ο πρωθυπουργός Μπάλντγουιν. Οι ανθρακωρύχοι αναφέρονταν σε μια συνάντησή του με τους συμβούλους της ομοσπονδίας στην οποία ο Μπάλντγουιν είχε δηλώσει "όλοι οι εργαζόμενοι αυτής της χώρας πρέπει να δεχτούν μείωση των μισθών τους για να βοηθήσουμε την βιομηχανία μας να ορθοποδήσει".

Ήταν ξεκάθαρο και για τις δύο πλευρές ότι αν ξεσπούσε σύγκρουση, αυτή θα ήταν πολύ έντονη. Η αγγλική κυβέρνηση προσπάθησε να κερδίσει χρόνο αναλαμβάνοντας να πληρώνει την διαφορά απ' την μείωση των μισθών στους ανθρακωρύχους για 9 μήνες, ενόσω θα γινόταν έρευνα για την κατάσταση και το μέλλον της βιομηχανίας των ανθρακωρυχείων. Είχαν γίνει και άλλες τέτοιες έρευνες στο παρελθόν. Τα πορίσματα τους ωστόσο δεν ήταν αρεστά ούτε στην κυβέρνηση ούτε στους ιδιοκτήτες των ορυχείων. Γιατί οι περισσότερες πρότειναν κάποια μορφή εθνικοποίησης των ανθρακωρυχείων. Στην πραγματικότητα λοιπόν ο Μπάλντγουιν και η παρέα του δεν ενδιαφέρονταν για μια ακόμα τέτοια πρόταση. Ενδιαφέρονταν μόνο να κερδίσουν χρόνο για να ετοιμαστούν καλύτερα για την επερχόμενη σύγκρουση.

Απ' την μεριά των εργατών ο Κουκ καταλάβαινε που πήγαινε το πράγμα. *"Τον επόμενο Μάη"* έλεγε (όταν θα τέλειωνε το 9μηνο της επιδότησης των μισθών από το κράτος) *"θα αντιμετωπίσουμε την μεγαλύτερη κρίση και τον μεγαλύτερο αγώνα που έχουμε κάνει ποτέ, και ετοιμαζόμαστε γι' αυτόν... Έχουμε να νικήσουμε όχι μόνο τους εργοδότες αλλά και την ισχυρότερη κυβέρνηση στην πρόσφατη ιστορία"*.

Μια τέτοια νίκη, και ακόμα περισσότερα απ' αυτήν, θα μπορούσε και έπρεπε να είναι εφικτή. Το βασικό εμπόδιο ωστόσο δεν ήταν ο εχθρός, οι εργοδότες και η κυβέρνηση. Ήταν οι επικεφαλής των συνδικάτων. Τις απόψεις της δεξιάς τάσης των γραφειοκρατών των σωματείων εξέφραζε πολύ καλά ο J. R. Clynes, της Ένωσης Δημοτικών Υπαλλήλων: *"Δεν φοβάμαι γύρω απ' αυτό το θέμα να ρίξω το βάρος που έχω στην πλευρά της σύνεσης. Δεν φοβάμαι την τάξη των καπιταλιστών. Η τάξη που φοβάμαι είναι η δική μας"*.

Ενόσω τέτοιοι κύριοι προετοιμάζονταν να παραδοθούν χωρίς καν να πολεμήσουν, η κυρίαρχη τάξη της Βρετανίας προετοιμαζόταν επίσης. Η Επιτροπή Μεταφορών και Έκτακτης Τροφοδοσίας που είχε φτιαχτεί το 1919 και ήταν έτοιμη να δράσει την εποχή της απεργίας του 1921 ξαναοργανώθηκε. Στελεχώθηκε εκ νέου και ενισχύθηκε με ένα καινούργιο "σώμα", τον Οργανισμό Συντήρησης Εφοδιασμού. Ο ΟΣΕ ήταν ένα βρώμικο κόλπο που περιελάμβανε και τους φασίστες.

Η κυρίαρχη τάξη, οι οργανώσεις εργοδοτών και το κράτος προετοιμάζονταν πυρετωδώς για την αναμέτρηση. Απ' την άλλη μεριά το γενικό συμβούλιο της TUC κατάφερε να κουβεντιάσει για πρώτη φορά το τι θα κάνει στις 27 Απρίλη του 1926 - δηλαδή 3 μονάχα μέρες πριν λήξει η κυβερνητική επιδότηση των μισθών, 3 μέρες πριν τον οριστικό καθορισμό των μετώπων της μάχης. Εν τω μεταξύ η ανεργία είχε φουντώσει, και τα μέλη των συνδικάτων είχαν πέσει από 8,25 εκατομύρια που ήταν το 1920 σε 5,5 εκατομύρια. Οι ηγέτες των συνδικάτων δεν φαίνονταν να έχουν την θέληση ή το κουράγιο να πολεμήσουν. Η δημοσίευση της έκθεσης Σάμουελ, των συμπερασμάτων της έρευνας που είχε διατάξει η κυβέρνηση για το μέλλον των ανθρακωρυχείων, ήταν η μεγάλη τους ελπίδα. Η έκθεση καταδίκαζε την στάση των ιδιοκτητών των ορυχείων, αλλά δεν έκανε λόγο για εθνικοποίηση όπως προηγούμενες. Πρότεινε περικοπές μισθών, αλλά και διατήρηση των εθνικών συμφωνιών και αναδιοργάνωση της βιομηχανίας άνθρακα.

Το εθνικό μειοψηφικό κίνημα απέρριψε αμέσως τα συμπεράσματα αυτά. Κάλεσε εθνική συνάντηση δράσης στο Λονδίνο στις 21 Μαρτίου στην οποία συμμετείχαν εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες, μπορεί και 1 εκατομμύριο. Το ΚΚΑ είχε δημιουργήσει πυρήνες σε 300 εργαστήρια και εργοστάσια έως τις αρχές του 1926. Είχε επίσης επιρροή στα εμπορικά συμβούλια, που έμελλαν να παίζουν σημαντικό ρόλο στην τοπική οργάνωση της γενικής απεργίας. Ο Κουκ παρέμενε σταθερός στη θέση των ανθρακωρύχων: "Ούτε ένα λεπτό παραπάνω δουλειά την ημέρα, ούτε μια πένα λιγότερη μισθός". Οι ηγέτες του TUC απ' την μεριά τους είδαν την έκθεση Σάμουελ σαν διέξοδο. Και οι ιδιοκτήτες των ορυχείων τοιχοκόλλησαν ανακοινώσεις ότι οι ισχύουσες συνθήκες εργασίας θα τέλειωναν στις 30 Απρίλη.

Το απόγευμα της 30ης Απρίλη, όντως, τα αφεντικά ανακοίνωσαν τις προτάσεις τους. Επιστροφή στα ελάχιστα του 1921, 13% περικοπές μισθών κατά μέσο όρο, και 8 ώρες δουλειάς την ημέρα.

Το Σάββατο 1η Μάη 1 εκατομμύριο ανθρακωρύχοι βρίσκονταν ήδη σε απεργία. Οι επικεφαλής του TUC έπρεπε τώρα να δείξουν κάποιου είδους αλληλεγγύη, όπως είχαν υποσχεθεί. Πράγματι το έκαναν, με τον τρόπο τους φυσικά: απευθύνθηκαν στην κυβέρνηση για συνομιλίες, ενώ είπαν ότι προετοιμάζονται να καλέσουν την "εμπροσθοφυλακή" των απεργιών συμπαράστασης στους απεργούς ανθρακωρύχους για τα μεσάνυχτα της 3 Μάη. Ήταν φανερό ότι ζητούσαν από την κυβέρνηση να τους δώσει χώρο και χρόνο για μανούβρες, κάτι που ο πρωθυπουργός Μπαλντγουιν εμφανιζόταν να κατανοεί. Αλλά το υπόλοιπο υπουργικό συμβούλιο ήταν ήδη ετοιμοπόλεμο. Ουσιαστικά η κυβέρνηση ήταν σε καλύτερη θέση να παίξει την γάτα παρά το ποντίκι όπως ήθελαν να πιστεύουν οι αρχισυνδικαλιστές. Το βράδυ του Σαββάτου ο Μπάλντγουιν διέκοψε τις διαπραγματεύσεις μαζί τους: οι εργάτες της Daily Mail είχαν αρχίσει ήδη την απεργία συμπαράστασης. Στην πράξη ήταν, μια μέρα νωρίτερα από την επίσημη έναρξη της γενικής απεργίας, η άρνηση των εργατών της εφημερίδας να τυπώσουν το κυριακάτικο φύλλο με κεντρικό άρθρο "Για τον Βασιλιά και την Πατρίδα" που καλούσε τους εργάτες να λογικευτούν.

Το κοινοβούλιο κήρυξε "κατάσταση έκτακτης ανάγκης". Τα κυβερνητικά σχέδια ήταν έτοιμα εδώ και χρόνια. Το κοινοβούλιο είχε περάσει "επείγουσες νομοθεσίες"· είχε φροντίσει να δημιουργηθούν αποθέματα τροφίμων, κάρβουνου και πετρελαί-

Εργατική διαδήλωση στη διάρκεια της απεργίας του 1926

Στρατιωτικές περιπολίες στη διάρκεια της απεργίας του 1926

ου. Οι περιφερειακές πολιτικές επιτροπές είχαν αποκτήσει ήδη δικτατορικές αρμοδιότητες, και το μόνο που περίμεναν ήταν ένα τηλεγράφημα με δυο μονάχα λέξεις: "Δράστε τώρα!" Το τηλεγράφημα αυτό στάλθηκε στις 2 Μάη. Όλος ο στρατός και το ναυτικό κηρύχτηκαν σε κατάσταση ετοιμότητας. Στρατιωτικές ενισχύσεις στάλθηκαν στην Σκωτία, στη νότια Ουαλία, στο Λονδίνο και στο Λανκασάιρ. Πολεμικά κατέπλευσαν στο Tyne, στο Clyde, στην Swansea, στο Barrow, στο Bristol και στο Cardiff. Ο ΟΣΕ (φασίστες) έθεσε εαυτόν στην διάθεση της κυβέρνησης. Θα πρέπει να αριθμούσε 100.000 μέλη. Ήταν η πρώτη γραμμή κρούσης εναντίον της εργατικής τάξης.

Αλλά όταν απεργούν τα 4 εκατομμύρια από τα 5,5 των συνδικαλισμένων εργατών, το ερώτημα προκύπτει αυτόματα: ποιος είναι αυτός που έχει την εξουσία; Άσχετα από την αιτία της μια γενική απεργία θέτει ευθέως το ερώτημα ποιά τάξη έχει την κεντρική θέση μέσα στην κοινωνία. Οι ηγέτες των συνδικάτων, αν δεν είναι διατεθειμένοι να συμφωνήσουν με το μοναδικό συμπέρασμα, δεν έχουν άλλο δρόμο από το να προδώσουν τον αγώνα. Κι αυτό όντως συνέβη στην γενική απεργία του 1926.

Στις 4 Μάη τα μέσα μεταφοράς είχαν ακινητοποιηθεί. Το Λονδίνο ξύπνησε έκπληκτο. Μόνο τα 15 από τα 315 τραίνα του υπόγειου βρίσκονταν σε κίνηση. Μόνο 300 από τα 4400 λεωφορεία. Και ως το τέλος της εβδομάδας τα 300 έγιναν 40. Εννιά μόνο από τα 2000 οχήματα του τραμ. Η ίδια κατάσταση ίσχυε παντού στην Μεγάλη Βρετανία. Καθώς η πρώτη μέρα της γενικής απεργίας τέλειωσε, οι οικοδόμοι, οι τυπογράφοι, οι εργάτες μετάλλου, και οι εργάτες των χημικών εργοστασίων αποφάσισαν να κατέβουν στην απεργία, δίπλα στους εργάτες των τραίνων, των λιμανιών και των υπόλοιπων μεταφορών. Η απεργία είχε απλωθεί γερά.

Ο Τσώρτσιλ πήρε τον έλεγχο της έκδοσης μιας εφημερίδας, της British Gazette, με στόχο να διασπείρει την κυβερνητική προπαγάνδα. Η TUC απάντησε με την έκδοση του the British Worker - κι αντί να βοηθήσει στην ακόμα μεγαλύτερη κινητοποίηση των απεργών αφιερώθηκε στο να απαντάει στην Gazette και στους ισχυρισμούς της ότι τα συνδικάτα έχουν οργανώσει επανάσταση.

Ο κορμός της απεργίας ήταν τα *συμβούλια δράσης*, τοπικές οργανώσεις των απεργών και των υποστηρικτών τους που απλώθηκαν σε όλη την επικράτεια. Σε μια περίπτωση τουλάχιστον, στο East Fife, το τοπικό συμβούλιο δράσης οργάνωσε εργατική αμυντική πολιτοφυλακή που έφτασε να έχει 700 μέλη, όταν χρειάστηκε να αντιπαρατεθεί σε σύγκρουση με την αστυνομία. Τα συμβούλια δράσης αναλάμβαναν πρωτοβουλίες μαζί με τις επιτροπές της γενικής απεργίας. Σε μεγάλα τμήματα της χώρας ο έλεγχος των δρόμων, των μεταφορών και των όποιων διανομών πέρασαν στα χέρια αυτών των επιτροπών και συμβουλίων. Παρόλα αυτά, επειδή στις περισσότερες των περιπτώσεων αυτοί οι τοπικοί σχηματισμοί είχαν δημιουργηθεί ενστικτωδώς και όχι κατόπιν σχεδίου της TUC υπήρχε μεγάλο πρόβλημα στις μεταξύ τους επικοινωνίες, στην ενημέρωση και στον συντονισμό.

Οι ηγέτες της TUC εν τω μεταξύ είχαν μοναδική έγνοια την εκτόνωση της απεργίας. Υποστήριξαν μια καινούργια εκδοχή της έκθεσης του Σάμουελ, που μιλούσε γενικά για αναδιοργάνωση των ορυχείων και ρητά για περικοπές των μισθών. Οι απεργοί των ανθρακωρυχείων απέρριψαν φυσικά τον συμβιβασμό παρατηρώντας

ειρωνικά ότι ούτε καν τα βασικά του συνδικαλισμού, όπως το να μην διωχθεί από την δουλειά κανένας απεργός, δεν είχε καταφέρει να εξασφαλίσει η TUC. Κι όμως: στις 11 Μάη, μια βδομάδα μετά την κήρυξη της γενικής απεργίας, κι ενώ κάθε μέρα καινούργιοι εργάτες έμπαιναν σ' αυτήν, η TUC αποφάσισε να κηρύξει το τέλος της. Χωρίς καμία συμφωνία, χωρίς καμία δέσμευση καν για συνέχιση των διαπραγματεύσεων με την κυβέρνηση. Απλά και μόνο με την διασπορά φημών ότι "υπάρχουν εγγυήσεις" από τους εργοδότες ότι δεν θα γίνουν απολύσεις...

Σαν έσχατη απάντηση σ' αυτήν την προδοσία, στις 12 Μάη, την ημέρα που έπρεπε κατά την TUC να γυρίσουν όλοι στις δουλειές τους, οι απεργοί ήταν κατά 100.000 περισσότεροι απ' την πρώτη μέρα της κήρυξής της. Ο *δημοσιογράφος* Φενέρ Μπροκγουέι έγραφε από το Μάντζεστερ:

Η κυβέρνηση μπορεί να πανηγυρίζει για την συνθηκολόγηση των ηγετών των συνδικάτων, αλλά η διάθεση της βάσης είναι πολύ πιο μαχητική παρά ποτέ... Την έχθρα απέναντι στους εργοδότες που μοιράζουν απλόχερα απειλές για τιμωρία όσων πρωτοστάτησαν στην απεργία την συμπληρώνει η έχθρα απέναντι στο γενικό συμβούλιο της TUC. Μοιάζει σαν το τέλος της απεργίας να σημαίνει την αρχή μιας επανάστασης.

Δεν έγινε κάτι τέτοιο. Από τις 13 Μάη οι εργάτες όλων των κλάδων που είχαν απεργήσει σαν υποστήριξη στους ανθρακωρύχους, σταμάτησαν την απεργία. Οι ανθρακωρύχοι έμειναν μόνοι τους, καθώς οι ηγεσίες των συνδικάτων των άλλων κλάδων θεώρησαν ότι "έκαναν το καθήκον τους". Συνέχισαν την απεργία τους για 7 μήνες, και γύρισαν (όσοι δεν απολύθηκαν, που ήταν πάντως πολλοί) με τους όρους που είχαν θέσει οι εργοδότες...

Το 1927, με το "νόμο για τον συνδικαλισμό" ανάμεσα στα άλλα οι απεργίες συμπαράστασης τέθηκαν εκτός νόμου. Εν τούτοις η γενική απεργία είχε πετύχει σε ένα σημείο. Το γεγονός ότι η βρετανική κυβέρνηση δεν προχώρησε σε άλλες περικοπές μισθών ήταν ακριβώς γι' αυτό: η εργατική τάξη ήταν, ή μπορούσε να γίνει, παράγοντας αποσταθεροποίησης του συστήματος...

Phil Mitchinson, Μάης 2001
(μετάφραση απόδοση: σπάταλοι)

Η εβδομάδα των 30 ωρών και το New Deal στις ΗΠΑ

Τον Οκτώβριο του 1929 (πριν την κατάρρευση του χρηματιστηρίου της Ν. Υόρκης που σηματοδότησε την εκκίνηση της μεγαλύτερης κρίσης του καπιταλιστικού κόσμου ως τότε) λιγότεροι απο ένα εκατομύριο άνθρωποι ήταν άνεργοι στις ΗΠΑ. Μέχρι τον Δεκέμβριο του 1931 ο αριθμός αυτός είχε υπερδεκαπλασιαστεί. Έξι μήνες αργότερα, τον Ιούνιο του 1932, οι άνεργοι στις ΗΠΑ είχαν φτάσει τα 13 εκατομμύρια. Οι άνεργοι ξεπέρασαν τα 15 εκατομμύρια στο ζενίθ της οικονομικής κρίσης, τον Μάρτιο του 1933.

Όλο και περισσότεροι οικονομολόγοι έριχναν το φταίξιμο για την κρίση στην τεχνολογική επανάσταση της δεκαετίας του 1920, που είχε αυξήσει την παραγωγικότητα και το σύνολο της παραγωγής πιο γρήγορα από τη ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών. Περισσότερο από μισό αιώνα νωρίτερα, ο Φρίντριχ Έγκελς έγραφε:

> *"Η ολοένα μεγαλύτερη τελειοποίηση των σύγχρονων μηχανών... μετατρέπεται σε απαράβατο νόμο που υποχρεώνει τον ατομικό καπιταλιστή βιομήχανο να βελτιώνει συνεχώς τον μηχανικό εξοπλισμό του και να αυξάνει πάντοτε την παραγωγική του δύναμη....[αλλά] η επέκταση των αγορών δεν είναι δυνατό να συμβαδίζει με την επέκταση της παραγωγής. Η σύγκρουση καθίσταται αναπόφευκτη".*

...

Το 1932, οι οργανωμένοι εργάτες είχαν μετατοπίσει το επιχείρημα για λιγότερες ώρες εργασίας από την ποιότητα ζωής στην κοινωνική δικαιοσύνη. Οι ηγέτες των συνδικάτων έβλεπαν την τεχνολογική ανεργία σαν "ένα φυσιολογικό αποτέλεσμα αυξημένης αποδοτικότητας, οικονομικών πλεονασμάτων και περιορισμένων αγορών" και ισχυρίζονταν ότι για να αποφύγει το έθνος μια εκτεταμένη και μόνιμη ανεργία, θα έπρεπε οι επιχειρήσεις να μοιραστούν τα οφέλη της παραγωγικότητας με τους υπαλλήλους τους υπό την μορφή μειωμένων ωρών εργασίας. Η ανακατανομή των ωρών γινόταν όλο και περισσότερο θέμα επιβίωσης. Εφόσον οι νέες τεχνολογίες αύξαναν την παραγωγικότητα και οδηγούσαν σε λιγότερους εργαζόμενους και σε υπερπαραγωγή, μοναδικό αντίδοτο ήταν η μείωση των ωρών εργασίας, έτσι ώστε να μπορούν να έχουν όλοι μια δουλειά, αρκετό εισόδημα και αγοραστική δύναμη για να απορροφούν τις αυξήσεις της παραγωγής. Ο Μπέρτραντ Ράσελ, ο σπουδαίος Άγγλος μαθηματικός και φιλόσοφος, πήρε το μέρος των εργατών. *"Δεν θα έπρεπε να εργάζονται οχτώ ώρες τη μέρα ορισμένοι και καθόλου άλλοι, αλλά τέσσερις ώρες καθημερινά όλοι".*

Στις 20 Ιουλίου του 1932, το διοικητικό συμβούλιο της AFL (η αμερικανική ομοσπονδία εργασίας, ένωση συνδικάτων) σε μια συνεδρίασή του στο Ατλάντικ Σίτι, εξέδωσε μια δήλωση με την οποία ζητούσε από τον πρόεδρο Χούβερ να συγκαλέσει μια διάσκεψη επιχειρηματιών και συνδικαλιστών με σκοπό την εφαρμογή μιας εργάσιμης εβδομάδας τριάντα ωρών, για να "δημιουργηθούν ευκαιρίες απασχόλησης για τα εκατομμύρια των ανέργων". Με την ελπίδα ότι θα ενισχυόταν η αγοραστική δύναμη των καταναλωτών και μη βλέποντας άλλες βιώσιμες λύσεις στον ορί-

ζοντα, πολλοί επιχειρηματίες δέχτηκαν απρόθυμα να λάβουν μέρος στην εκστρατεία για μια μικρότερη εργάσιμη βδομάδα. Μεγάλοι εργοδότες, όπως η Kellogg's στο Μπατλ Κρικ, η Sears, η Roebuck, η Standard Oil στο Νιου Τζέρσει και η Hudson Morors μείωσαν από μόνοι τους την εργάσιμη βδομάδα σε τριάντα ώρες για να μη χάσει ο κόσμος τις δουλειές του.

Η απόφαση της Kellogg's ήταν η πιο φιλόδοξη και καινοτόμος απ' όλα τα σχέδια. Ο W.K.Kellogg, ο ιδιοκτήτης, πίστευε πως "αν χρησιμοποιήσουμε τέσσερις εξάωρες βάρδιες... αντί για τις τρεις οκτάωρες που ισχύουν ως τώρα, θα μπορέσουν να απασχολούνται και να αμείβονται τριακόσιοι οικογενειάρχες περισσότεροι στο Μπατλ Κρικ". Για να διασφαλίσει την επάρκεια αγοραστικής δύναμης των υπαλλήλων της, η εταιρεία αύξησε το ελάχιστο ημερομίσθιο των ανδρών της σε 4 δολάρια και τα ωρομίσθια κατά 12,5% αντισταθμίζοντας έτσι την καθημερινή απώλεια δύο ωρών εργασίας.

Η διεύθυνση της Kellogg's υποστήριξε πως οι υπάλληλοί της είχαν το δικαίωμα να ωφελούνται από την αύξηση της παραγωγικότητας με υψηλότερες αποδοχές και λιγότερες ώρες εργασίας. Η εταιρεία εξέδιδε δελτία που έδειχναν ότι τα μειωμένα ωράρια εργασίας βελτίωναν τη διάθεση και την αποδοτικότητα των εργαζόμενων. Το 1935, έδωσε στη δημοσιότητα μια λεπτομερή μελέτη, σύμφωνα με την οποία, μετά από *"πέντε χρόνια εξάωρης ημερήσιας εργασίας, τα γενικά έξοδα ανά μονάδα μειώθηκαν κατά 25%... το εργατικό κόστος ανά μονάδα κατά 10%... τα εργατικά ατυχήματα κατά 41%.... [και] 39% περισσότερα άτομα από το 1929 εργάζονται στην Kellogg's"*. Η εταιρεία ήταν περήφανη για τα επιτεύγματά της και διατεθειμένη να τα μοιραστεί με άλλες επιχειρήσεις. *"Για εμάς, δεν είναι απλώς μια θεωρία. Το έχουμε αποδείξει με πέντε έτη πραγματικής πείρας. Διαπιστώσαμε ότι με λιγότερες ώρες εργασίας την ημέρα η αποδοτικότητα και το ηθικό των υπαλλήλων μας έχουν τόσο αυξηθεί, τα ποσοστά ατυχημάτων και ασφάλειας έχουν τόσο βελτιωθεί, και το κόστος παραγωγής ανά μονάδα έχει τόσο μειωθεί, ώστε να μπορούμε να αμείβουμε τις έξι ώρες εργασίας με τα ίδια χρηματικά ποσά που καταβάλαμε άλλοτε για ένα οκτάωρο"*.

....

Μια έρευνα μεταξύ 1718 διοικητικών στελεχών, που διεξήγαγε η Διεύθυνση του Συνδέσμου των Βιομηχάνων, διαπίστωσε ότι το 1932 περισσότερες από τις μισές αμερικανικές επιχειρήσεις είχαν μειώσει τις εργάσιμες ώρες τους για να διασώσουν θέσεις εργασίας και να προωθήσουν τις καταναλωτικές δαπάνες. Ο Χ.Ι. Χάριμαν, πρόεδρος του Εμπορικού Επιμελητηρίου, τάχθηκε υπέρ του δικαιότερου καταμερισμού εργασίας στην Αμερική λέγοντας: "Είναι καλύτερα για όλους μας η μερική απασχόληση παρά να υπάρχει για ορισμένους πλήρης απασχόληση και γι' άλλους καθόλου".

Στις 31 Δεκεμβρίου του 1932, ο γερουσιαστής της Αλαμπάμα Χιούγκο Λ. Μπλακ, έφερε προς ψήφιση στην αμερικανική γερουσία ένα νομοσχέδιο που ζητούσε εργάσιμη εβδομάδα 30 ωρών σαν τη "μοναδική πρακτικά κι εφικτή μέθοδο αντιμετώπισης του προβλήματος της ανεργίας". Ο Μπλακ μίλησε στο έθνος από το ραδιόφωνο και ζήτησε από τον αμερικανικό λαό να υποστηρίξει το "Νομοσχέδιο για μια εργάσιμη εβδομάδα 30 ωρών". Προέβλεψε ότι η ψήφισή του θα οδηγούσε στην

άμεση επαναπρόσληψη περισσότερων από 6,5 εκατομύρια ανέργων αμερικανών και ότι θα βοηθούσε τη βιομηχανία αυξάνοντας την αγοραστική δύναμη εκατομμυρίων νέων μισθωτών.

Στις ακροάσεις του Κογκρέσου με θέμα το νομοσχέδιο του Μπλακ, που πραγματοποιήθηκαν τον Ιανουάριο και τον Φεβρουάριο του 1933, ο Ουίλιαμ Γκριν της AFL κατέθεσε ότι ήταν απόλυτα πεπεισμένος πως "η μικρότερη σε διάρκεια εργάσιμη ημέρα κι εργάσιμη εβδομάδα πρέπει να εφαρμοστούν σε όλες ανεξαιρέτως τις επιχειρήσεις, αν θέλουμε παραγματικά να δημιουργήσουμε ευκαιρίες απασχόλησης για εκατομμύρια ανέργους που ψάχνουν απεγνωσμένα να βρουν μια δουλειά".

Προς μεγάλη έκπληξη όλων των αμερικανών, η Γερουσία υπερψήφισε το νομοσχέδιο Μπλακ στις 6 Απριλίου του 1933, με ψήφους 53 υπέρ και 30 κατά, επιβάλλοντας μια βδομάδα τριάντα ωρών σε όλες τις επιχειρήσεις που απασχολούνταν με το διαπολιτειακό κι εξωτερικό εμπόριο. Η απόφαση της Γερουσίας κυριολεκτικά ηλέκτρισε τόσο το κοινό όσο και τη Γουόλ Στριτ. Το *Labor*, μια εργατική εφημερίδα, κυκλοφόρησε με τις λέξεις ΜΕΓΑΛΗ ΝΙΚΗ σε πηχυαίους τίτλους. Οι εκδότες του, που κι αυτοί δεν μπορούσαν ακόμη να πιστέψουν τα όσα είχαν συμβεί στη Γερουσία, έγραψαν: *"Πριν από δέκα χρόνια, ένα νομοσχέδιο σαν κι αυτό θα πνιγόταν από την ίδια την επιτροπή. Την περασμένη βδομάδα η πλειοψηφία των γερουσιαστών, προοδευτικών και συντηρητικών, το ψήφισαν. Είναι μια απόφαση που σημαδεύει την εντυπωσιακότερη αλλαγή κοινής γνώμης σε όλη την πρόσφατη ιστορία μας".*

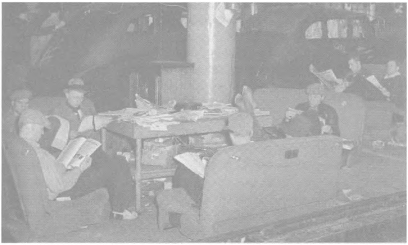
Το νομοσχέδιο Μπλακ πήγε αμέσως στη Βουλή, όπου ο Ουίλιαμ Π. Κόνερι, εκπρόσωπος της Μασαχουσέτης και πρόεδρος της Επιτροπής Εργασίας, προέβλεψε ότι θα ψηφιστεί πολύ σύντομα. Το νομοσχέδιο παρουσιάστηκε στη Βουλή από την επιτροπή με την εισήγηση να νομοθετηθεί. Οι περισσότεροι αμερικάνοι πίστευαν ότι θα ήταν οι πρώτοι στον κόσμο που θα εργάζονταν τριάντα ώρες τη βδομάδα. Ο ενθουσιασμός τους δεν κράτησε πολύ. Ο νέος πρόεδρος Ρούσβελτ - με την υποστήριξη των μεγαλοεπιχειρηματιών των ΗΠΑ - κινήθηκε αμέσως εναντίον του νομοσχεδίου. Αν και η κυβέρνησή του αναγνώριζε ότι μια μείωση των ωρών εργασίας θα συνέβαλε βραχυπρόθεσμα στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης, ο Ρούσβελτ φοβόταν πως θα είχε μακροχρόνια αρνητικές συνέπειες, ότι θα επιβράδυνε τη μεγέθυνση και θα επηρέαζε την ικανότητα της Αμερικής να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τους ανταγωνιστές της στο εξωτερικό. Οι επιχειρήσεις, αν κι ενέκριναν εθελοντικές βραχυπρόθεσμες στρατηγικές για τη μείωση των ωρών εργασίας, ήταν αντίθετες σε κάθε ομοσπονδιακή νομοθεσία που θα θεσμοθετούσε τη βδομάδα των τριάντα ωρών και θα την έκανε μόνο χαρακτηριστικό της αμερικανικής οικονομίας.

Ο Ρούσβελτ έπεισε την Επιτροπή Κανονισμών του Κοινοβουλίου να θάψει το νομοσχέδιο των Μπλακ - Κόνερι και να δεχτεί στη θέση του το Νομοσχέδιο Εθνικής Βιομηχανικής Ανάκαμψης (NIRA), το οποίο είχε διατάξεις που επέτρεπαν στην κυβέρνηση να ορίζει το μέγεθος της εργάσιμης εβδομάδας για συγκεκριμένες κατηγορίες βιομηχανιών. Τόσο το Κογκρέσο όσο και τα εργατικά σωματεία συνθηκολόγησαν, κυρίως επειδή το NIRA εγγυόταν στα συνδικάτα το δικαίωμα συλλογικών διαπραγματεύσεων με τις επιχειρήσεις, κάτι που τα συνδικάτα ζητούσαν να νο-

Συγκρούσεις απεργών με την αστυνομία στη Μινεάπολη το 1934

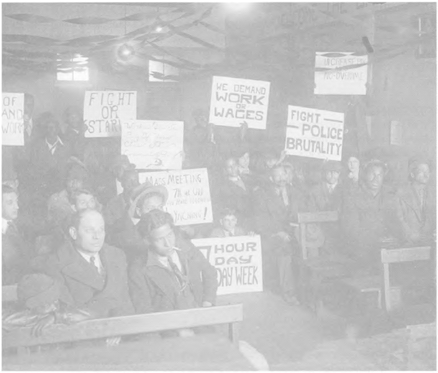
Κατάληψη του εργοστασίου της Φορντ στο Flint το 1936

μοθετηθεί σε ομοσπονδιακό επίπεδο εδώ και πολύ καιρό. Ουσιαστικά, το αίτημα για λιγότερες ώρες απασχόλησης θυσιάστηκε με αντάλλαγμα το δικαίωμα των σωματείων να έχουν την προστασία του ομοσπονδιακού νόμου στις προσπάθειές τους να οργανώσουν την αμερικανική αγορά εργασίας.

Jeremy Rifkin: Το τέλος της εργασίας και το μέλλον της - 1995
εκδ. Νέα Σύνορα

σπάταλοι, 2005 (προσθήκες φωτογραφιών: zipo)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΛΕΣΧΗΣ ΚΑΤΑΣΚΟΠΩΝ ΤΟΥ 21ου ΑΙΩΝΑ

Σειρά TEXT

- Περί της ανομολόγητης καταγωγής των ρατσιστικών ιδεωδών της ελληνικής κοινωνίας και της ομολογημένης χρησιμότητάς τους
- Πολεοδομία και δημόσια τάξη: Αθήνα, οχυρωμένη πόλη
- Ο δρόμος και η μέθοδος: η πόλη, ο εργάτης, η μηχανή

Σειρά Techno

- *Merrit Roe Smith, Charles Dew, David Montgomery,* Οι μάστορες: ο εργατικός έλεγχος πριν τον φορντισμό
- *Harry Braverman* Εργασία και μονοπωλιακό κεφάλαιο: Η υποβάθμιση της εργασίας στον εικοστό αιώνα

Σειρά Αυτομόρφωση

- Τι είναι και τι ζητάει η μαρξιστική κριτική από την πολιτική οικονομία
- Θέατρο και Πολιτική
- Πόλεμος και Ιστορία

Σειρά Versus

- *Charles Murray, James Wilson,* Από τη μηδενική ανοχή στη μηδενική πολιτική
- *Michael Ignatieff, Economist,* Περί Πολέμου
- Αδειάζοντας υπνοδωμάτια με οπλοπολυβόλα

Σειρά Monitor

- *Monitor 2006:* Ντοκουμέντα από το ιδρυτικό συνέδριο της CNT - Ταξικοί αγώνες στην Ελλάδα τον Απρίλη του 1967 - Αφιέρωμα στον τεϊλορισμό - Ο πλανήτης των slums - κ.α.
- *Monitor 2007:* Οκτώβριος 1977, φθινόπωρο στη Γερμανία - Απ' το Παρίσι στο Αλγέρι - Η τρέχουσα κρίση των subprime δανείων - Σημειώσεις για το εργοστάσιο της εκπαίδευσης - κ.α.

Εκτός Σειράς

- *Ρομπέρ Λινάρ,* Ο εγκατεστημένος
- *Manuel Castells,* Ο μετασχηματισμός της εργασίας και της απασχόλησης
- *Critical Art Ensemble,* Η προέλαση της πανούκλας
- *Alessi Dell' Umbria,* Racaille: Εξεγέρσεις στα γκέτο των γαλλικών μητροπόλεων
- Autonomia, απόψεις, αγώνες, μαρτυρίες των Ιταλών Αυτόνομων
- *George Caffentzis,* Γιατί οι μηχανές δεν παράγουν αξία
- Μικρές ιστορίες των λέξεων και των σχέσεων

κόκκινες σελίδες

- τεύχος 0.1: Η επαναστατική απειλή της εργατικής τάξης στις αρχές του 20ου αιώνα
- τεύχος 0.2: Η Μεγάλη Κρίση στα '30s και ο Κέυνς
- τεύχος 0.3: Η γέννηση του νεοφιλελευθερισμού στα '30s
- τεύχος 1: Ποια εργατική τάξη; Πάει αυτή!
- τεύχος 2: ΗΠΑ: η εξέγερση ενάντια στην εργασία - Η άρνηση εργασίας
- τεύχος 3: Porto Marghera (Βενετία): η άρνηση της εργασίας
- τεύχος 4: Η άρνηση της εργασίας στη Γαλλία και το νέο πνεύμα του καπιταλισμού

επικοινωνία: lesxikataskopon@yahoo.gr ή passauto07@yahoo.gr

Οι αναφορές στους αγώνες των '20s ΔΕΝ είναι πλήρεις, και ούτε θα πρέπει να θεωρηθούν τέτοιες. Δεν καταγράφουν το σύνολο των εργατικών αγώνων και των επαναστατικών εκρήξεων στον αναπτυγμένο τότε καπιταλιστικό κόσμο. Έχουν κυρίως ενδεικτική χρησιμότητα, για την κατάσταση στην οποία βρισκόταν παγκόσμια η εργατική τάξη (ειδικά μετά την νικηφόρα επανάσταση των μπολσεβίκων στη ρωσία)· άρα για την κατάσταση στην οποία βρίσκονταν και τα αφεντικά, πριν αλλά και μετά το ξέσπασμα της παγκόσμιας κρίσης του 1929.

Οι ***κόκκινες σελίδες*** είναι μια σειρά εκδόσεων για εργατική χρήση: εκθέτουμε απόψεις και θέσεις της οργανωμένης εργατικής αυτονομίας στην ελλάδα σχετικά και γύρω απ' την *κρίση*, αλλά συνθέτουμε επίσης μια συγκεκριμένη ιστορική / πολιτική προσέγγιση τόσο της κρίσης όσο και του δίδυμου σκέλους της, της (καπιταλιστικής) *αναδιάρθρωσης*. Ορισμένα απ' τα περιεχόμενα των *κόκκινων σελίδων* είναι επανεπεξεργασμένα κείμενα που έχουν δημοσιοποιηθεί με τις υπογραφές του *Block*, των *μητροπολιτικών συμβουλίων αυτόνομων*, της *συνέλευσης του πλάνου 30/900*, σε κάποιο βαθμό της *συνέλευσης game over*, και του περιοδικού *Sarajevo*. Η σύνθεση των *κόκκινων σελίδων* συμπληρώνεται με χρήσιμες μεταφράσεις καθώς και νέες αναλύσεις.

Η ευθύνη της έκδοσης και της διακίνησης των *κόκκινων σελίδων* ανήκει στη *"Λέσχη Κατασκόπων του 21ου Αιώνα"*. Η ευθύνη του περιεχομένου τους, όπου δεν αναφέρεται κάτι διαφορετικό, ανήκει στον επιμελητή της σειράς.